

Agentschap
Ondernemen

informeert - adviseert - stimuleert

Vlaanderen
In Actie

Hoe kan de overheid uw financiering gemakkelijker maken?

Voorwoord

Omdat de overheidsmaatregelen op gebied van financiering nog te weinig bekend zijn, brengt het Agentschap Ondernemen alle bestaande financieringsmogelijkheden en overheidsmaatregelen overzichtelijk in één brochure samen. Zo krijgt u een totaal beeld van de financieringsmaatregelen die momenteel beschikbaar zijn.

Tevens wordt in deze praktische brochure aandacht besteed aan tips bij het opmaken van een kredietdossier en bij de contacten met de kredietinstelling.

We hopen dat u na het lezen van deze brochure uw weg vindt naar financiering van uw project. Voor meer informatie over steun en financieringsmaatregelen van de overheid kan u steeds bij het Agentschap Ondernemen terecht.

www.agentschapondernemen.be

info@agentschapondernemen.be

Bel gratis 0800 20 555

© 2012, Agentschap Ondernemen, Koning Albert II-laan, 35, bus 12, 1030 Brussel. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën of enig andere manier, zonder de schriftelijke toestemming van het Agentschap Ondernemen.

“Hoe kan de overheid uw financiering gemakkelijker maken?” is een uitgave van:

Agentschap Ondernemen,
Koning Albert II-laan, 35, bus 12,
1030 Brussel.
info@agentschapondernemen.be
www.agentschapondernemen.be

D/2012/3241/070

Disclaimer:

Deze uitgave kadert binnen het verlenen van eerstelijnsadvies aan kmo's, dat behoort tot de opdracht van het Agentschap Ondernemen. De verstrekte informatie is enkel bedoeld als een eerste algemene toelichting, die de behandelde materie enkel wil situeren in grote lijnen, zonder volledigheid noch juridische precisie na te streven. De voorbeelden en illustraties gebruikt in deze uitgave zijn fictief en enige gelijkenis met bestaande personen en bedrijven berust op louter toeval.

Aan deze uitgave kunnen geen rechten worden ontleend. Het Agentschap Ondernemen streeft de grootst mogelijke zorg na bij het inwinnen en verspreiden van informatie. Het Agentschap Ondernemen kan echter niet aansprakelijk worden gesteld voor enige schade die rechtsreeks of onrechtstreeks zou voortvloeien uit de acties die op basis van de gegevens uit deze uitgave worden ondernomen.

Inhoud

Deel 1: Leidraad bij uw zoektocht naar financiering	4
1.1 Inleiding	4
1.2 Tips waarop u moet letten bij uw contact met de bank	4
1.3 Mogelijke financieringsbronnen en hoe de overheid hier op inspeelt	7
1.3.1 Eigen inbreng	8
1.3.2 Family, Friends & Fools	8
1.3.3 Banken	9
1.3.4 Niet-bancaire financieringsvormen	10
1.3.5 Risicokapitaal	11
1.3.6 Schema overheidsmaatregelen volgens levensfase onderneming	13
Deel 2: Overheidsmaatregelen	14
2.1 Hoe overheidssteun uw financiering kan vergemakkelijken: een voorbeeld	14
2.2 Overzichtstabel	15
2.3 Participatiefonds	16
2.3.1 Voorstelling Participatiefonds	16
2.3.2 Meest courante producten Participatiefonds	18
2.3.2.1 Starteo	18
2.3.2.2 Optimeo	19
2.3.2.3 Initio	21
2.3.3 Nicheproducten Participatiefonds	23
2.3.3.1 Startlening en plan jonge zelfstandigen	23
2.3.3.2 Business Angel+ lening (BA+ lening)	25
2.3.3.3 Casheo	26
2.4 PMV, de investeringsmaatschappij voor Vlaanderen	27
2.4.1 Voorstelling PMV	27
2.4.2 Meest courante producten PMV	29
2.4.2.1 Waarborgregeling: Generieke waarborgregeling	29
2.4.2.2 Winwinlening	32
2.4.3 Nicheproducten PMV	35
2.4.3.1 Waarborgregeling: Gigarant	35
2.4.3.2 Groene waarborg	37
2.4.3.3 PMV Innovatiemezzanine	39
2.4.3.4 PMV Groeimezzanine	40
2.4.3.5 CultuurInvest	41
2.4.3.6 KidsInvest	42
2.4.3.7 Fonds Vlaanderen-Internationaal (FVI)	43
2.4.3.8 De ARKIV's en de ARKimesdesregeling	44
2.4.3.9 Vlaams Innovatiefonds (VINNOF)	46
2.4.3.10 TINA: Vlaams Transformatiefonds	48
2.5 Business Angels Network (BAN) Vlaanderen	49
2.6 LRM	50
2.7 GIMV-XL	51
2.8 Investeringskrediet EIB (Europese Investeringsbank)	52
2.9 Impulskrediet GO	53
2.10 Kredietbemiddelaar	54
Bijlage 1: Bazel II en III-akkoorden en de invloed op de houding van uw bank	56
Bijlage 2: Checklist voor het opmaken van een kredietdossier	58

Deel 1: Leidraad bij uw zoektocht naar financiering

1.1 Inleiding

Wie een project wil realiseren heeft daarvoor de nodige fondsen nodig. Meestal zal het budget dat de ondernemer daarvoor zelf beschikbaar heeft ontoereikend zijn. Vandaar dat de ondernemer in eerste instantie op zoek zal gaan naar bancaire financiering. Enkele tips vooraf om met de bank in contact te treden zijn terug te vinden in onderstaand hoofdstuk.

Voor sommige ondernemingen is het bancair krediet echter moeilijker toegankelijk waardoor zij zullen moeten zoeken naar andere financieringsmethoden of overheidshulp. Hierover vindt u verderop in dit hoofdstuk meer info.

1.2 Tips waarop u moet letten bij uw contact met de bank

1. Financier uw onderneming op de juiste wijze !

Bij de zoektocht naar de juiste financiering dient ervoor gezorgd te worden dat de gekozen financieringsvorm overeenstemt met de looptijd van de financieringsbehoefte. Het ligt bijvoorbeeld voor de hand om investeringen in materieel te financieren met een investeringskrediet op lange termijn. Kortetermijnfinancieringsmiddelen (kaskrediet, straight loans,...) mogen enkel gebruikt worden voor kortetermijnbehoeften.

Voorzie ook best een overschot aan langetermijnfinanciering, zodat ook een deel van de kortetermijnbehoeften gefinancierd kunnen worden met permanent aanwezige middelen. De reden hiervoor is bijvoorbeeld dat de voorraden niet aan een constante snelheid roteren, hetzelfde geldt ook voor de openstaande klantenvorderingen, die niet telkens exact op vervaldag worden vereffend. Ondernemingen hebben met andere woorden ook behoefte aan bedrijfskapitaal of werkkapitaal, dat het best deels wordt gefinancierd door langetermijnmiddelen.

2. Optimaliseer uw behoefte aan bedrijfskapitaal !

Mogelijk moet u minder financieren indien u uw nood aan bedrijfskapitaal optimaliseert. Door een betere interne organisatie kan de behoefte aan bedrijfskapitaal verlaagd worden.

Het lijkt heel evident, maar toch zondigen vele ondernemingen tegen volgend basisprincipe: factureer tijdig en volg uw debiteuren strikt op. Dit zorgt er niet alleen voor dat uw facturen sneller geïnd raken, maar komt ook professioneel over bij uw klanten. Ook het voorraadbeheer verloopt vaak niet optimaal: ga na hoeveel voorraad vereist is en vermijd om teveel voorraad aan te kopen. En eveneens mag u niet vergeten dat ook de betalingstermijnen van uw leveranciers niet onbelangrijk zijn bij het vaststellen van de behoefte aan bedrijfskapitaal. Onderhandel daarom interessante betalingstermijnen met uw leveranciers.

3. Kom met een goed project en geef zoveel mogelijk zekerheid over uw terugbetaalcapaciteit !

Om financiële partners te overtuigen is een goed ondernemingsplan onontbeerlijk. Het ondernemingsplan omschrijft duidelijk de plannen van de onderneming: welke activiteiten wenst men in welke markt te realiseren? De ondernemer geeft dit weer aan de hand van een omgevingsanalyse en een hieraan gekoppeld commercieel, organisatorisch en financieel plan.

Het financiële luik geeft een duidelijk overzicht van de investeringen, de kosten en de opbrengsten die worden voorzien. Worden er voldoende financiële middelen geraamd en is de terugbetaling van vreemde middelen haalbaar? Antwoorden op deze vragen dient de bank te kunnen terugvinden in uw ondernemingsplan, waarbij u best ook een kasplan per maand toevoegt.

Voor het opmaken van een financieel plan kan u een beroep doen op uw boekhouder. Wenst u advies of ondersteuning bij het opmaken van uw ondernemingsplan, dan kan u terecht bij een accountmanager van het Agentschap Ondernemen in uw provincie.

4. Toon aan dat u er zelf in gelooft !

Voor andere kapitaalverschaffers is de mate waarin u bereid bent om zelf ook met eigen middelen te investeren in uw project één van de meest cruciale beoordelingscriteria. Weet ook dat een bank meestal stevige waarborgen vraagt. U kan door onderpand en voldoende eigen inbreng, de prijs van uw krediet drukken aangezien het risico voor de bank zal dalen (over de Bazel II en III-normen vindt u meer info in Bijlage 1 achteraan deze brochure).

5. Toon aan dat u een goede, betrouwbare ondernemer bent !

Wees open in uw communicatie met uw bank of andere kapitaalverschaffer. Een goed opgevolgde relatie met uw bankier smeedt banden tussen beide partijen. Meld zeker wijzigingen in het beleid van uw onderneming, rapporteer over uw jaarrekening, geef aan waarom u bepaalde targets niet heeft gehaald en welke actie u hieromtrent wenst te ondernemen, ...

Zorg ervoor dat elk document voor uw bank correct en volledig is, van uitstekende kwaliteit is en op tijd wordt ingeleverd. Veel banken gaan ervan uit dat er iets fout zit, als bepaalde gegevens over de huidige situatie van de kredietnemer ontbreken. Dit kan gevolgen hebben voor uw inschaling in een ratingcategorie en misschien zelfs als "alarmsignaal" worden opgevat.

6. Meer onzekerheid door een langere looptijd !

Bij de berekening van de prijs houden bijna alle banken rekening met de looptijd van een krediet. Langere looptijden brengen grotere onzekerheden met zich mee, waardoor de interestpercentages van kortlopende kredieten gewoonlijk lager zijn dan voor langlopende kredieten. Ook hier speelt het Bazel II-akkoord en in de toekomst het Bazel III-akkoord een rol (zie Bijlage 1). In het algemeen neigen banken ertoe om alleen aan kredietnemers met een goede rating langlopende kredieten te verstrekken.

7. Maak op maat gesneden kredietovereenkomsten door bijzondere afspraken !

Door bijzondere afspraken op te nemen in de kredietovereenkomst (ook wel “convenanten” genoemd) kan rekening gehouden worden met de mogelijkheden van de kmo en de vereisten aan de zijde van de bank. Het toegestane maximumpercentage schulden, de rentabiliteitsdrempel en de minimale liquiditeit zijn typische zaken die in convenanten geregeld worden.

In een convenant kan bijvoorbeeld worden vastgelegd dat de bank het recht heeft om het contract voortijdig op te zeggen als het eigen vermogen van een kredietnemer onder een bepaald peil zakt. Hierdoor neemt het risico van de bank af en kan de bank misschien akkoord gaan met een langere looptijd.

8. Stel een goed kredietdossier samen !

Veel projecten sneuvelen op voorhand bij de bank doordat de ondernemer enkel met een berekening komt over de investering die hij wil uitvoeren. Banken hebben, zeker voor ietwat grotere projecten echter veel meer nodig om een risico-inschatting te kunnen maken.

In Bijlage 2 achteraan in de brochure vindt u een checklist die u kan helpen bij de opmaak van een kredietdossier.

9. Bekijk of er alternatieven zijn !

Bij het zoeken naar de beste financieringsvoorwaarden wint u best zoveel mogelijk informatie in over alle mogelijke en alternatieve opties. In het vervolg van deze brochure hopen wij u hierin reeds een beetje wegwijs te kunnen maken. Er zijn maatregelen om de behoefte aan krediet te verminderen (zoals leasing en factoring) en alternatieven voor krediet (mezzaninefinanciering, durfkapitaal, overheidsfinanciering, ...).

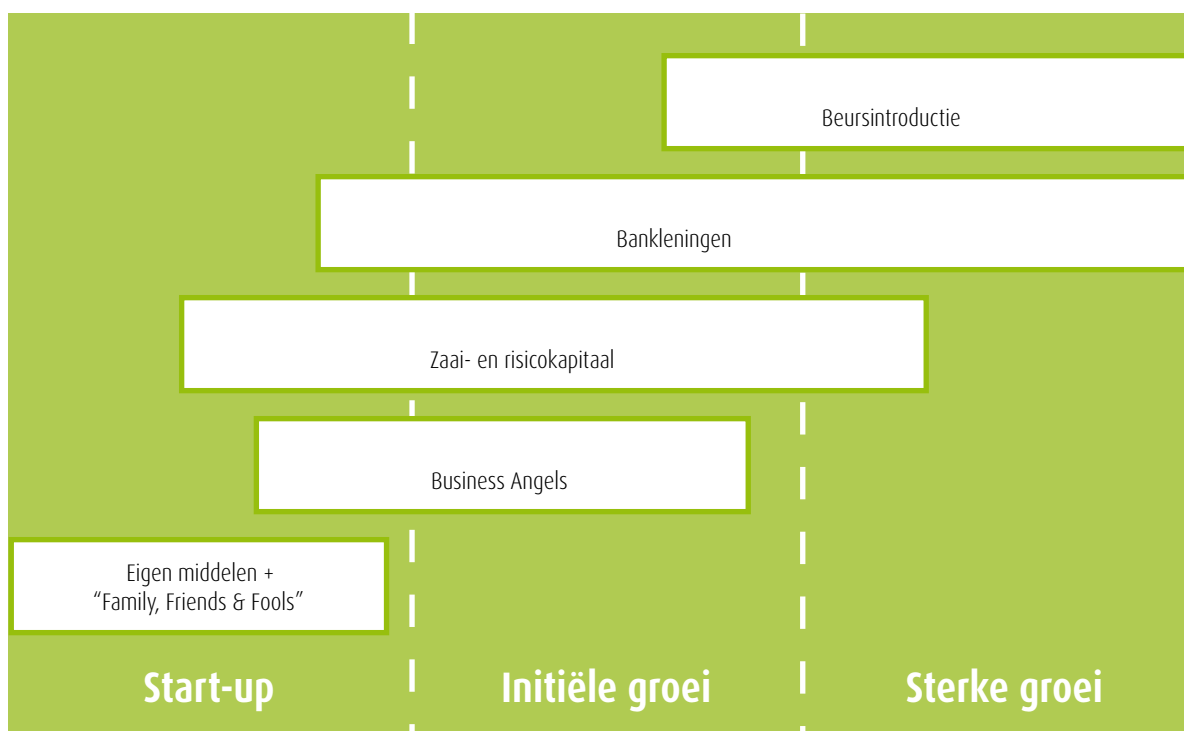
1.3 Mogelijke financieringsbronnen en hoe de overheid hier op inspeelt

Er bestaan veel soorten financieringsvormen en overheidsmaatregelen die financiering ondersteunen. Het Agentschap Ondernemen heeft specialisten in huis die u in deze gehele waaier kunnen wegwijs maken en die gericht op uw project de meest geschikte maatregelen kunnen uitfilteren en een optimale financieringsmix voorstellen.

Via Finmix, een project van het Agentschap Ondernemen, kan elke ondernemer die op zoek is naar financiering zijn/haar project voorleggen aan een experten panel die hem/haar raad zullen geven over de mogelijke financieringsmix van de verschillende financiële producten. Enkel die projecten waarbij een louter bankkrediet niet volstaat om de financieringsbehoefte te voldoen omwille van het risicovolle karakter van het project komen in aanmerking.

In dit hoofdstuk geven we een overzicht van de verschillende financieringsbronnen. Daaraan wordt steeds gekoppeld welke overheidsinitiatieven bestaan om de toegang tot dit bepaald financieringskanaal te vergemakkelijken.

Voor de levenscyclus waarin een onderneming zich bevindt heeft een invloed op de financieringsmogelijkheden van de onderneming:

(gebaseerd op Roberts, 1991)

Een startende onderneming zal vooral moeten teruggrijpen naar eigen kapitaal aangezien banken voor starters, omwille van beperkte kredietwaardigheid, veelal enkel investeringen financieren mits voldoende zekerheden.

Groeiende ondernemingen die nood hebben aan financiële middelen kunnen gemakkelijker beroep doen op vreemd vermogen. Aangezien het eigen vermogen al is aangegroeid, ligt het risico voor de kredietinstellingen veel lager dan bij een starter, zeker indien de investering past in de continuïteit van de activiteiten.

Voor nieuwe activiteiten of innovatieve projecten met een sterk groeipotentieel dient meestal de weg gezocht naar risicokapitaal, aangezien banken in verhouding te weinig zekerheden zullen vinden.

1.3.1 Eigen inbreng

Eigen inbreng is belangrijk voor het verkrijgen van externe financiering. De inbreng van eigen middelen zegt namelijk iets over de risico's die men als ondernemer bereid is te nemen en over het vertrouwen in het slagen van de onderneming. Immers, indien u zelf als ondernemer geen middelen in uw zaak zou stoppen, waarom zouden derden dan daartoe bereid zijn? Eigen geldmiddelen zijn eveneens noodzakelijk omdat zij een buffer vormen om eventuele tegenslagen op te vangen.

Hoeveel eigen inbreng exact noodzakelijk is varieert van sector tot sector, doch er kan van uit gegaan worden dat u minimaal 10 % en in regel eerder 20 à 40 % van uw project met eigen middelen zou moeten financieren.

Eigen inbreng in een vennootschap kan zowel in geld als in natura gebeuren. Ook kan de ondernemer aan zijn eigen firma geld lenen (rekening-courant). Mits blokkering gedurende een bepaalde periode kan deze lening als eigen middelen worden beschouwd.

OVERHEIDSSTEUN

- Via de NOTIONELE INTERESTAFTREK is het mogelijk om fictieve interesten op eigen vermogen in te brengen en zo het fiscaal resultaat te verlagen. Boekhouders passen deze steunmaatregel bijna steeds automatisch toe.

1.3.2 Family, Friends & Fools

Bij gebrek aan voldoende eigen middelen kan u in eerste instantie trachten om mensen uit uw omgeving (de zogenaamde Family, Friends & Fools) bij uw project te betrekken en hen te overtuigen om geld ter beschikking te stellen. Dit kan ten eerste door hen medeaandeelhouder te maken: zo worden zij mede-eigenaar van uw onderneming en zorgen zij mee voor eigen inbreng (zie 1.3.1.).

Een andere mogelijkheid is dat deze personen het geld aan de ondernemer lenen: deze middelen zullen door andere schuldeisers als quasi eigen vermogen worden beschouwd indien de geldschieter deze lening 'achtergesteld' verklaart t.o.v. deze schuldeisers.¹ Belangrijk is steeds om hierbij op voorhand goede afspraken te maken.

OVERHEIDSSTEUN

- de WINWINLENING stimuleert particulieren met een fiscaal voordeel om geld te ontlenen aan kleine en middelgrote ondernemingen (zie pagina 32).
- indien particulieren wensen te investeren in het kapitaal (als business angel) komt de onderneming mogelijk in aanmerking voor een BA+ LENING (zie pagina 25).

¹ Een achtergestelde lening is een lening die bij liquidatie van de onderneming als één van de laatste in de rij van verplichtingen (net voor het terugbetalen van het maatschappelijk kapitaal) wordt terugbetaald. Het voordeel is dat dit type leningen wordt aanzien als quasi eigen vermogen in plaats van vreemd vermogen, wat een betere voorstelling van de verhouding tussen eigen middelen en vreemd vermogen geeft (hogere solvabiliteitsratio). Hierdoor daalt het risico voor de andere schuldeisers en wordt het klassiek bankkrediet toegankelijker. Zowel de winwinlening als de leningen van het Participatiefonds zijn achtergestelde leningen.

1.3.3 Banken

Bij de bank kan u terecht voor leningen op zowel korte (< 1 jaar) als lange (> 1 jaar) termijn.

De belangrijkste producten op korte termijn zijn **kaskredieten en vaste voorschotten**.

- > Kaskredieten hebben als doel om kortstondige tekorten, door periodiek terugkomende liquiditeitstekorten in de exploitatiecyclus van de onderneming, op te vangen. De kostprijs wordt bepaald door een provisie op de toegestane kredietlijn die verkregen wordt en de rente op de werkelijk opgenomen bedragen. Het is een soepele, maar relatief dure kredietvorm.
- > Vaste voorschotten (straight loans) overbruggen liquiditeitstekorten die inzake looptijd en omvang vooraf gekend zijn. Er wordt met andere woorden een vast bedrag met een vooraf bepaalde rentevoet voor een vooraf bepaalde duurtijd (< 1 jaar) geleend.

OVERHEIDSSTEUN

- kleine ondernemingen met vorderingen bij de overheid kunnen deze laten vooruitbetalen via CASHEO (zie pagina 26).

Investeringskredieten (termijnkredieten) zijn langetermijnkredieten. De te betalen rente kan op voorhand vastgelegd worden of er kan geopteerd worden voor variabele formules. Banken brengen deze langetermijnkredieten onder verschillende varianten en commerciële benamingen.

OVERHEIDSSTEUN

- via STARTEO (starters), OPTIMEO (bestaande kleine ondernemingen) of INITIO (alle kleine ondernemingen) kan een banklening gecombineerd worden met een achtergestelde lening bij de overheid (zie pagina's 18-21).

Ook zonder banklening kunnen bepaalde doelgroepen rechtstreeks bij de overheid een specifieke lening bekomen:

- de STARTLENING (eventueel voorafgegaan door een PLAN JONGE ZELFSTANDIGEN) voor werkzoekenden die zelfstandig willen worden (zie pagina 23);
- IMPULSKREDIET GO voor personen met een erg laag inkomen die geen toegang hebben tot bankkrediet (zie pagina 53);
- KIDSINVEST voor kinderopvanginitiatieven (zie pagina 42).

Banken vragen ook steeds meer **zekerheden** vooraleer zij bereid zijn krediet te verlenen. Deze kunnen worden ingeroepen wanneer de financiële verbintenissen niet worden nagekomen. Zekerheden kunnen ingedeeld worden in drie grote categorieën: zakelijke zekerheden, persoonlijke zekerheden en morele zekerheden.

- > **Zakelijke zekerheden** (hypotheek, pand,...) zijn wettelijke voorkeurregels die op bepaalde eigendommen (onroerende goederen, handelszaak,...) gelden en die aan de schuldeiser voorrang verlenen op de realisatieprijs van de goederen.

- > Bij **persoonlijke zekerheden** wordt aan een tweede debiteur gevraagd om zich akkoord te verklaren een aangegane schuld terug te betalen indien de eerste schuldenaar insolvent blijkt te zijn.
- > **Morele zekerheden** leunen hier sterk bij aan en kunnen als quasi borgstellingen worden omschreven: bij een 'Letter of intent' bijvoorbeeld kan een moedermaatschappij zich garant stellen voor de aflossing van de schulden, bij een hypothecair mandaat zal de hypotheek (en de bijhorende kosten) pas gevestigd worden wanneer de financiële verbintenissen niet worden nagekomen.

OVERHEIDSSTEUN

- via de WAARBORGREGELING kan de Vlaamse overheid via PMV tot 75 % van uw krediet waarborgen (zie pagina 29).

In het verleden was het vaak zo dat de lokale bankier van de ondernemer een beslissing kon nemen over het al dan niet toekennen van een krediet. Door interne reorganisaties en het invoeren van de Bazel II normen (waardoor aan iedere onderneming een rating wordt toegekend: zie pagina 53) is dit steeds minder het geval. Beslissingen worden nu sneller op een hoger niveau binnen de bank genomen.

OVERHEIDSSTEUN

- de KREDIETBEMIDDELAAR kan na een kredietweigering in individuele dossiers tussenbeide komen (zie pagina 54).

1.3.4 Niet-bancaire financieringsvormen

Onderstaande financieringsvormen kunnen los van de bank bekomen worden:

Leasing

Leasing, ook wel financiële leasing of financieringshuur genaamd, is een vorm van financiering waarbij de leasinggever op aanwijzen van een klant (de leasingnemer) een bepaald investeringsgoed koopt en verhuurt aan de leasingnemer gedurende een vooraf bepaalde periode, die overeenstemt met de vermoedelijke duur van het bedrijfsgebruik van het investeringsgoed.

De leasinggever blijft het eigendomsrecht op het goed behouden en blijft bijgevolg de juridische eigenaar, terwijl de leasingnemer het gebruiksrecht verkrijgt en dus beschouwd wordt als economische eigenaar, waardoor hij het goed mag afschrijven. De leasingnemer betaalt een periodieke huurvergoeding. Bovendien voorziet het leasingcontract ten behoeve van de leasingnemer de mogelijkheid om op het einde van de termijn de eigendom van het investeringsgoed te verwerven (= aankoopoptie).

Financiële leasing onderscheidt zich van renting (= gewone verhuring) of operationele leasing (= verhuring door de producent zelf). Een belangrijk onderscheid tussen financiële en operationele leasing is dat er bij deze laatste op het einde van de leasingperiode geen aankoopoptie is.

Leasing biedt aan ondernemingen een manier om het gebruik van bedrijfspanden, goederen en apparatuur te financieren, zonder zelf de zware investeringen te moeten doen. De meest gebruikelijke objecten van leasing zijn wagens, machines en computermaterieel.

Voor ondernemingen in volle expansie die hun bedrijfskapitaal of werkkapitaal zo groot mogelijk willen houden kan dit nuttig zijn. Bijkomend voordeel is dat bij leasing zowel de aanschafprijs als de btw worden gefinancierd, terwijl bij een gewone kredietvorm enkel een deel tot maximaal de aanschafprijs wordt gefinancierd.

OVERHEIDSSTEUN

- via de WAARBORGREGELING kan de Vlaamse overheid via PMV tot 75 % van leasingcontracten van kmo's waarborgen (zie pagina 29).

Factoring

Factoring is een financieringsvorm waarbij de onderneming haar volledige of een gedeelte van haar klantenbestand overdraagt aan een factormaatschappij m.a.w. de onderneming "verkoopt" haar verkoopfacturen aan de factormaatschappij die zorgt voor de incassering van vorderingen op vervalddag.

De factormaatschappij zal vooraleer zij de schuldvorderingen overneemt eerst een analyse naar de kredietwaardigheid van de openstaande klanten uitvoeren aangezien zij met de schuldvorderingen ook het risico van betaald te worden op de vervalddag overneemt. Wie beroep doet op deze dienstverlening krijgt met zekerheid zijn facturen uitbetaald op de vervalddag.

Alhoewel factoring een dure dienstverlening is kan deze dienstverlening interessant zijn voor ondernemingen met een hoge omzet (minimaal € 250.000 à € 500.000).

1.3.5 Risicokapitaal

Niet voor elke financieringsbehoefte kan een onderneming terecht bij de banken. Soms is het risico te hoog of zijn er te weinig waarborgen voorhanden. In dit geval kan de onderneming mogelijk te rade gaan bij een risicokapitaalverschaffer. Die zal het risicokapitaal inbrengen via een tijdelijke aandelenparticipatie, via een achtergestelde lening of via de intekening op een obligatielening (al dan niet converteerbaar) die door de onderneming wordt uitgegeven. Deze financieringsvorm verstevigt het eigen vermogen.

Wel dient opgemerkt te worden dat niet elke onderneming in aanmerking komt voor risicokapitaal. De onderneming moet voldoende groeipotentieel kunnen voorleggen waardoor ze een hoger dan gemiddeld rendement kan realiseren. Meestal berekenen de risicokapitaalverschaffers hun verwachte rendement op basis van de verwachte meerwaarden bij verkoop van hun aandelen.

Heel belangrijk voor de risicokapitaalverschaffer is ook dat de leiding van het bedrijf in handen is van een goed managementteam. Om een risicokapitaalverschaffer aan te trekken zullen in eerste instantie een executive summary (samenvatting) en een ondernemingsplan onontbeerlijk zijn. Ook hierbij kan het Agentschap Ondernemen u op weg zetten.

De voornaamste kenmerken van risicokapitaal zijn:

- > de tussenkomst is tijdelijk, gemiddeld zeven jaar. Op het moment dat een risicokapitaalverschaffer instapt, zullen steeds de mogelijkheden van exit bekeken worden;
- > in principe worden er geen waarborgen gevraagd;
- > de onderneming waarin een participatie wordt genomen moet de structuur van een nv hebben;
- > naast kapitaal biedt de risicokapitaalverschaffer ook managementondersteuning.

De risicokapitaalverschaffers kunnen worden opgedeeld in:

- overheidsmaatschappijen (zie kadertje hieronder);
- privémaatschappijen (dikwijls gelieerd met banken of grote financiële groepen);
- business angels (privé-personen).

Een overzicht van al deze maatschappijen die in Vlaanderen actief zijn op de kmo-markt kan u terugvinden in een afzonderlijke brochure 'Risicokapitaal' van het Agentschap Ondernemen.

Tenslotte kunnen ondernemingen die daar rijp voor zijn een beursintroductie overwegen.

OVERHEIDSSTEUN

- PMV (zie pagina 27) verstrekt risicokapitaal aan innovatieve en snel groeiende ondernemingen met een duurzaam concurrentievoordeel. Dit gebeurt bij de opstart en in een vroeg stadium van de groei vooral via aandelenkapitaal. In een later stadium worden hoofdzakelijk (converteerbare) achtergestelde leningen verstrekt. PMV investeert daarbij vanuit het Vlaams Innovatiefonds (zie pagina 46), Cultuurinvest (zie pagina 41), het Fonds Vlaanderen Internationaal (zie pagina 43) of met Groeimezzanine (zie pagina 40);
- LRM geeft leningen aan beloftevolle Limburgse kmo's (zie pagina 50);
- GIMV-XL FONDS richt zich tot grote groei-bedrijven in Vlaanderen (zie pagina 51).

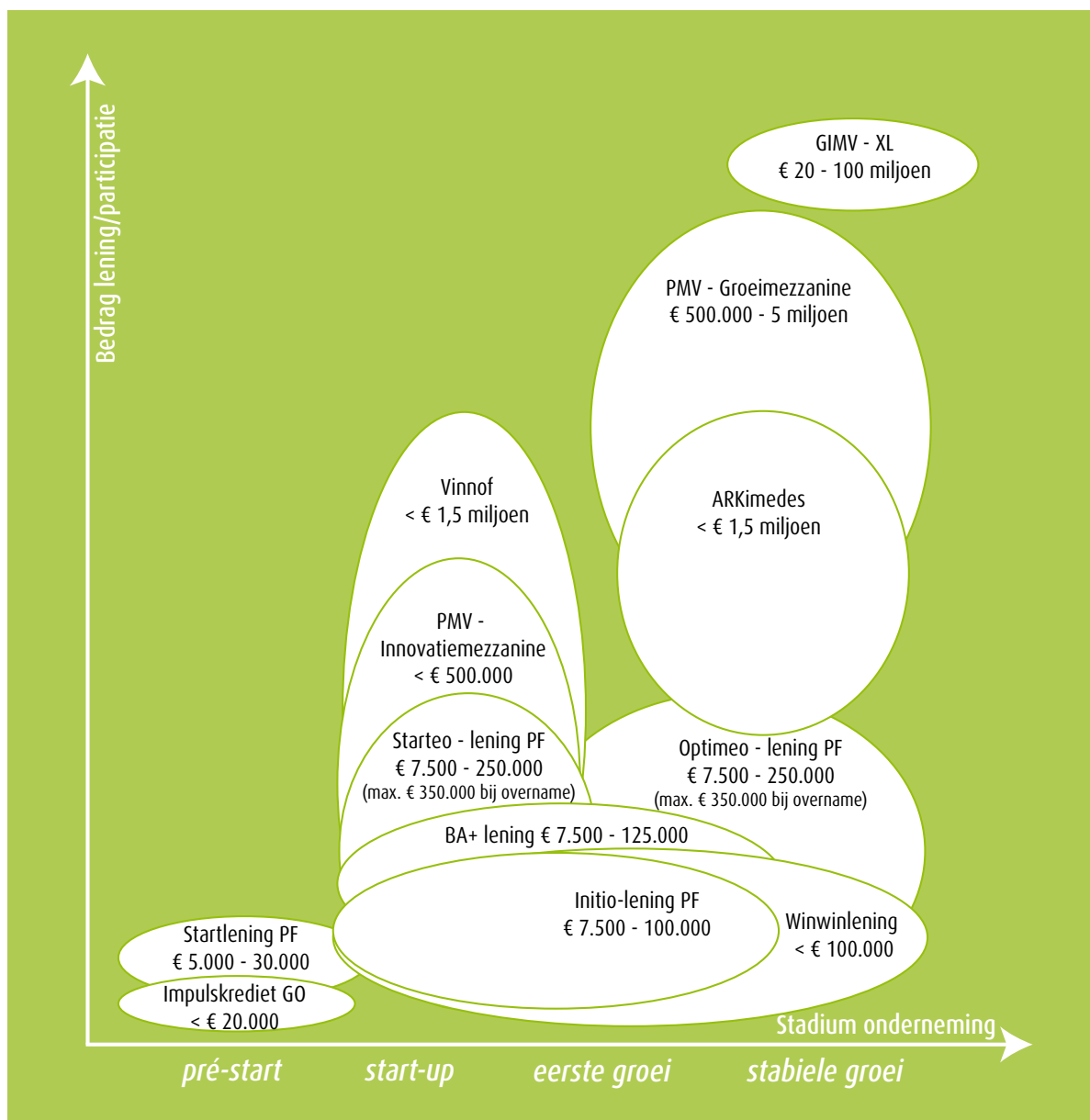
Via onderstaande overheidsinitiatieven wordt de markt van het risicokapitaal ondersteund :

- via het netwerk van BAN VLAANDEREN worden business angels en veelbelovende ondernemers met elkaar in contact gebracht (zie pagina 49);
- via ARKIMÉDES kunnen erkende privé investeringsfondsen extra middelen verkrijgen voor investeringen in Vlaamse kmo's (zie pagina 44).
- Finmix, een project van Agentschap Ondernemen, geeft de ondernemer die op zoek is naar risicokapitaal de mogelijkheid om zijn project voor te stellen aan een panel van financieringsexperten.

1.3.6 Schema overheidsmaatregelen volgens levensfase onderneming

Zoals u in het schema op pagina 8 kon vaststellen heeft de levensfase van het bedrijf een invloed op de klassieke financieringsinstrumenten.

Ook het overheidsinstrumentarium kan per levensfase van de onderneming worden ingedeeld, zoals u in onderstaand schema kan vaststellen. Detailinformatie van al deze maatregelen kan u terugvinden in deel 2 van deze brochure.

PF = Participatiefonds

Hoe kan de overheid uw financiering gemakkelijker maken?

Deel 2: Overheidsmaatregelen

2.1 Hoe overheidssteun uw financiering kan vergemakkelijken: een voorbeeld

Zoals u reeds kon vaststellen, bestaan er veel overheidsmaatregelen op gebied van financiering, waarvan we hierna een volledige opsomming geven. Niet alle producten zijn echter voor iedereen van toepassing zodat het nalezen van al deze fiches u mogelijk teveel van uw doel afleidt, met name het zoeken naar de meest gepaste maatregel. De hiernavolgende overzichtstabel kan u helpen bij het selecteren van de meest gepaste maatregel.

Om u aan te tonen hoe overheidsmaatregelen een gunstige rol kunnen spelen in de vergemakkelijking van uw financiering, pikken we er even 2 van de meest courante maatregelen uit die voor de meeste kleine ondernemingen van belang kunnen zijn: met name de goedkope achtergestelde leningen van het Participatiefonds en de Waarborgregeling van PMV.

Beide maatregelen kunnen gekoppeld worden in één dossier zodat uw risicosituatie voor de bank aanzienlijk kan verbeteren. Voor beide maatregelen is uw bankinstelling de aanvrager, zodat u dit thema best met hen bespreekt tijdens uw aanvraag voor kredietverlening.

Voorbeeld: koppeling Participatiefonds met Waarborgregeling PMV

- > Uitgangssituatie:
  - investeringsproject van bestaande onderneming: € 350.000;
  - ondernemer kan zelf een inbreng doen van € 40.000 en zoekt nog financiering voor het saldo.

→ Bank wordt gevraagd om € 310.000 te financieren.

Dit is voor de bank een moeilijke situatie, aangezien:

  - Slechte verhouding eigen middelen t.o.v. bancaire lening;
  - Onvoldoende waarborgen op dergelijk leningsbedrag.
- > Dankzij Optimeo (zie pag. 20) + Waarborgregeling (zie pag. 30):
  - Eigen middelen: € 40.000;
  - Optimeo-lening van het Participatiefonds: € 120.000 (3 maal de eigen inbreng);
  - Bank: moet slechts € 190.000 financieren en kan zich voor deze lening indekken door beroep te doen op de overheidsborg ten belope van max. € 142.500 (75 %). Opgelet deze waarborg heeft wel een kostprijs tot gevolg voor de ondernemer (zie pagina 31).
- > Conclusie: zowel de solvabiliteit alsook de waarborgsituatie zijn grondig verbeterd door deze overheidstussenkomsten indien de bank beide systemen wil aanvragen voor de klant !

2.2 Overzichtstabel

Overheidsstimulans	Instantie	Levensfase			Grootte onderneming			beoogde financieringswijze				Beperking!	pag.
		pré-starter	starter	startfase voorbij	klein	middelgroot	groot	eigen inbreng	Family-Friends-Fools	banken	risicokapitaal		
Starteo	Participatiefonds		< 4 jaar		x					x			18
Optimeo	Participatiefonds			x	x					x			19
Initio	Participatiefonds		x	x	x					x			21
Startlening	Participatiefonds	x			x			x				bepaalde werklozen	23
BA + lening	Participatiefonds		x	x	x	x			x		x	Business Angel	25
Casheo	Participatiefonds	x	x	x	x							schuld op overheid	26
Waarborgregeling	PMV		x	x	x	x	x			x			29
Winwinlening	PMV	x	x	x	x	x			x				32
PMV Groeimezzanine	PMV			x	x	x	x				x		40
PMV Innovatiemezzanine	PMV		< 6 jaar		x						x	innovatieve starter	39
Cultuurinvest	PMV		x	x	x	x					x	cultuursector	41
Kidsinvest	PMV	x	x	x	x						x	kinderopvang	42
Fonds Vlaanderen Int.	PMV		x	x	x	x	x				x	buitenlands project	43
ARKimedes	PMV		x	x	x	x					x		44
Vinnof	PMV		< 6 jaar		x						x	innovatieve starter	46
BAN Vlaanderen	BAN Vlaanderen	x	x	x	x	x			x		x		49
LRM	LRM	x	x	x	x	x	x				x	LimburgLink	50
GIMV XL-Fonds	GIMV			x			x				x	grote groei-bedrijven	51
EIB-leningen	EIB		x	x	x	x				x			52
Impulskrediet GO	Hefboom	x	x	x	x			x				gering inkomen	53
Kredietbemiddelaar	Kredietbemiddelaar	x	x	x	x	x	x			x			54

Uit bovenstaande tabel blijkt dat er enkele vrij courante overheidsmaatregelen beschikbaar zijn (die meestal via uw bankinstelling zelf dienen te worden aangevraagd). Andere maatregelen spelen in op niches en zijn dus niet voor iedereen interessant.

In het navolgend hoofdstuk hebben wij dan ook de maatregelen opgesomd per steunverlenende instelling en ingedeeld naargelang algemeen gebruik of selectieve doelgroep.

2.3 Participatiefonds

2.3.1 Voorstelling Participatiefonds

Het Participatiefonds is een federale kredietorganisatie ten dienste van de zelfstandigen, vrije beroepen en kleine ondernemingen. Naast een aantal beleidsmatige taken, verleent zij een aantal achtergestelde leningen tegen gunstige voorwaarden aan kleine ondernemingen, meestal in combinatie met een krediet van de bank. Veelal is het dan ook de bank die het dossier voor de klant inleidt bij het Participatiefonds, doch sinds eind 2008 werd een nieuwe formule gelanceerd (Initio) waarbij de ondernemer ook eerst zelf in contact kan treden met deze instelling.

Wie komt in aanmerking

Hoewel elk product van het Participatiefonds zich richt tot een specifieke doelgroep moeten zij allemaal beantwoorden aan de definitie van 'kleine onderneming':

- > minder dan 50 werknemers tewerkstellen;
- > een jaaromzet of een balanstotaal van maximum € 10 miljoen realiseren;
- > voldoen aan de regels van de partner- en verbonden ondernemingen zoals omschreven in een Europese aanbeveling, voor participaties hoger dan 25 %.

Een onderneming wordt niet meer als 'klein' bestempeld indien ze gedurende twee opeenvolgende boekjaren niet meer beantwoordt aan het criterium van tewerkstelling, jaaromzet of balanstotaal.

Ingevolge Europese regelgeving dient het Participatiefonds alle vragen voor leningen in de transportsector (financiering voor rollend materieel) en de landbouwsector uit te sluiten. Financieringsaanvragen gericht op export (bvb. verkoopkantoor in het buitenland) worden vanwege dezelfde redenen uitgesloten.

De sector trading komt niet in aanmerking voor financiering, alsook vzw's.

Welke producten worden aangeboden

Voor startende ondernemingen worden volgende producten aangeboden via partners:

- > **Starteo:** een achtergestelde lening voor starters die minder dan 4 jaar actief zijn van maximum € 350.000 in combinatie met een (hoofd)lening van een kredietinstelling. De kredietinstelling begeleidt de indiening van de Starteo (zie pagina 18);
- > **Startlening:** een achtergestelde lening van maximum € 30.000, voor werkzoekenden die zelfstandig willen worden en waarbij begeleiding wordt voorzien door erkende steunpunten. Indien de werkzoekende jonger is dan 30 dan zijn er nog premies mogelijk in het kader van het plan jonge zelfstandigen (zie pagina 23);
- > **Business Angel +:** een achtergestelde lening van maximum € 125.000 voor innoverende ondernemingen die starten samen met een business angel, aangesloten bij een Business Angel Netwerk (BAN). Dit netwerk zorgt voor begeleiding en aanvraag van de lening (zie pagina 25).

Voor ondernemingen in uitbreiding worden volgende producten aangeboden via partners:

- > **Optimeo:** een achtergestelde lening voor ondernemingen (die reeds meer dan 4 jaar actief zijn) van maximum € 350.000 in combinatie met een (hoofd)lening van een kredietinstelling. De kredietinstelling begeleidt de indiening van de Optimeo (zie pagina 19);
- > **Business Angel +:** een achtergestelde lening van maximum € 125.000 voor innoverende ondernemingen die starten samen met een business angel, aangesloten bij een Business Angel netwerk (BAN). Dit netwerk zorgt voor begeleiding en aanvraag van de lening (zie pagina 25);

Voor zowel startende ondernemingen en ondernemingen in uitbreiding worden volgende producten rechtstreeks aangeboden:

- > **Initio:** een achtergestelde lening van maximum € 100.000 voor de financiering van ten hoogste de helft van het investeringsproject. Eénmaal een akkoord van het Participatiefonds kan u de financiering bij de bank afronden (zie pagina 21);
- > **Casheo:** een achtergestelde lening van maximum € 250.000 bestemd voor het mobiliseren van schuldvorderingen die kleine ondernemingen hebben op overheidsinstellingen of parastatalen en vennootschappen waarin de overheid meerderheidsaandeelhouder is (zie pagina 26).

Van elk product werd een aparte fiche opgesteld, die u hierna kan raadplegen.

TIP ! Op de website van het Participatiefonds (www.fonds.org) kan u per product ook simulaties maken van aflossingstabellen !

2.3.2 Meest courante producten Participatiefonds

2.3.2.1 STARTEO

Wie komt in aanmerking

Deze lening is bedoeld voor zowel natuurlijke als rechtspersonen, voor zover zij een kleine onderneming zijn. Zij richt zich op zelfstandigen, zaakvoerders of bestuurders van een onderneming die hun activiteiten sinds minder dan 4 jaar in hoofdberoep uitoefenen. Indien het gaat om een rechtspersoon dan worden zowel de rechtspersoon als de personen die de zaak runnen aan dit criterium getoetst.

Welke investeringen kunnen worden gefinancierd

De Starteo-lening is bedoeld voor de financiering van materiële, immateriële en financiële investeringen of ook de financiering van de behoefte aan bedrijfskapitaal die gepaard gaat met de start van de activiteit of de realisatie van het betrokken investeringsproject.

Starteo kan eveneens voor de overname van een activiteit.

Maximumbedrag

Het maximumbedrag van de Starteo-lening is gelijk aan het kleinste van de volgende bedragen:

- bedrag van de lening die de bank zelf verstrekt;
- vier maal de eigen inbreng;
- € 250.000.

Voor de overname van ondernemingen via de aankoop van aandelen kan dit laatste plafond € 350.000 worden, beperkt tot:

- bedrag van de lening die de bank toekent;
- 35 % van de beroepsinvestering indien het bedrag van tussenkomst van het Participatiefonds € 250.000 overschrijdt.

De eigen inbreng van de aanvrager moet minstens 10 % van de globale investering bedragen. Bovendien moet de solvabiliteit na investering minstens 10 % zijn.

Het minimumbedrag van de tussenkomst van het Participatiefonds bedraagt € 7.500.

Omvang steun

De looptijd van de lening is 5, 7 of 10 jaar en is afhankelijk van de aard van de te financieren investering. De looptijd van het begeleidende bankkrediet mag niet korter zijn dan de Starteo-lening min twee jaar.

De rentevoet is vast voor de ganse looptijd en is gelijk aan de Belgium Prime Rate (basisrentevoet op de markt voor investeringskredieten) voor de gekozen looptijd met een minimum van 3 %. Er zijn zoals bij de andere producten twee aflossingsmethodes mogelijk.

Op vraag van de ondernemer kan eveneens een vrijstelling in kapitaalsaflossing gedurende 1 of 2 jaar worden toegestaan. Bij een vrijstellingsperiode van 2 jaar wordt de rentevoet gedurende deze periode met 0.25% verhoogd. De vrijstelling begint te lopen vanaf de datum van de eerste opname.

Waarborgen

Zoals bij elke financiële instelling wordt dit bekeken project per project. De waarborgen hangen af van het kredietrisico en slaan enkel op de elementen die betrekking hebben op het project. Indien er waarborgen worden gevraagd, dan wordt erop gelet dat de kosten ervan voor de klant zo beperkt mogelijk worden gehouden (bijvoorbeeld: een hypothecair mandaat in plaats van een hypothecaire inschrijving).

Aanvraagprocedure

Aanvragen voor de Starteo worden ingediend bij één van de partners die een samenwerkingsovereenkomst² hebben afgesloten met het Participatiefonds.

2.3.2.2 OPTIMEO

Wie komt in aanmerking

Deze lening is bedoeld voor bestaande ondernemingen (in hoofdberoep) voor zover zij beantwoorden aan het criterium van 'kleine onderneming'. Optimeo helpt de uitbreiding van een zaak of onderneming te financieren.

Welke investeringen kunnen worden gefinancierd

Optimeo is bedoeld voor de financiering van materiële, immateriële en financiële investeringen of ook de financiering van de behoefte aan bedrijfskapitaal die gepaard gaat met de start van de activiteit of de realisatie van het betrokken investeringsproject.

Optimeo kan eveneens de uitbreiding van de activiteit bij middel van een overname financieren.

---

² Dit zijn volgende kredietinstellingen : ABK Bank, Bank J.Van Breda & Co, BKCP, CPH banque, CBC Banque & Assurance, Delta Lloyd Bank, Belfius, Ethias Bank, BNP Paribas Fortis , ING Belgium, KBC Bank, KBC Lease, Landbouwkrediet, OBK-Bank, Triodos Bank.

Dit zijn de volgende risicokapitaalverschaffers :GIMB, Groupe IMBC, LRM, Samberinvest, SRIW, Vectis Participaties, Phenix Capital, Investsud.

Maximumbedrag

Het maximumbedrag van de Optimeo-lening is gelijk aan het kleinste van de volgende bedragen:

- bedrag van de lening die de bank zelf verstrekt;
- drie maal de eigen inbreng;
- € 250.000.

Voor de overname van ondernemingen via de aankoop van aandelen kan dit laatste plafond € 350.000 worden, beperkt tot:

- bedrag van de lening die de bank toekent;
- 35 % van de beroepsinvestering indien het bedrag van tussenkomst van het Participatiefonds € 250.000 overschrijdt.

De eigen inbreng van de aanvrager moet minstens 10 % van de globale investering bedragen. Bovendien moet de solvabiliteit na investering minstens 10 % zijn.

Het minimumbedrag van de tussenkomst van het Participatiefonds bedraagt € 7.500.

Omvang steun

De looptijd van de lening is 5, 7 of 10 jaar en is afhankelijk van de aard van de te financieren investering. De looptijd van het begeleidende bankkrediet mag niet korter zijn dan de Optimeo-lening min twee jaar.

De rentevoet is vast voor de ganse looptijd en is gelijk aan de Belgium Prime Rate (basisrentevoet op de markt voor investeringskredieten) voor de gekozen looptijd met een minimum van 3 %. Er zijn zoals bij de andere producten twee aflossingsmethodes mogelijk.

Op vraag van de ondernemer kan eveneens een vrijstelling in kapitaalsaflossing gedurende 1 of 2 jaar worden toegestaan. Bij een vrijstellingsperiode van 2 jaar wordt de rentevoet gedurende deze periode met 0.25% verhoogd. De vrijstellingsperiode begint te lopen vanaf de datum van de eerste opname.

Waarborgen

Zoals bij elke financiële instelling wordt dit bekeken project per project. De waarborgen hangen af van het kredietrisico en slaan enkel op de elementen die betrekking hebben op het project. Indien er waarborgen worden gevraagd, dan wordt erop gelet dat de kosten ervan voor de klant zo beperkt mogelijk worden gehouden (bijvoorbeeld: een hypothecair mandaat in plaats van een hypothecaire inschrijving).

Aanvraagprocedure

Aanvragen voor de Optimeo worden ingediend bij één van de kredietinstellingen die een samenwerkingsovereenkomst³ hebben afgesloten met het Participatiefonds.

2.3.2.3 INITIO

Wie komt in aanmerking

Deze lening is bedoeld voor zowel natuurlijke als rechtspersonen, voor zover zij beantwoorden aan het criterium van 'kleine onderneming'. Zij richt zich op zelfstandigen en vrije beroepen die hun activiteiten in hoofdberoep uitoefenen.

Welke investeringen kunnen worden gefinancierd

Ze is bedoeld voor de financiering van materiële, immateriële en financiële investeringen, evenals voor de financiering van de behoefte aan bedrijfskapitaal die gepaard gaat met de start van de activiteit of de realisatie van het betrokken investeringsproject.

Initio is niet bestemd voor aankoop of nieuwbouw van onroerende goederen. Het gebruik van de Initio-lening ter financiering van verbouwingen (dit zijn werken die wijzigingen aan de structuur van het gebouw zelf met zich brengen) van een pand is beperkt tot 10 % van het globale investeringsbedrag (uitzonderingen zijn mogelijk, maar moeten vooraf met het Participatiefonds besproken worden).

Initio kan eveneens de overname van een activiteit financieren.

Maximumbedrag

Het maximumbedrag van de Initio-lening is gelijk aan het kleinste van de volgende bedragen:

- > € 100.000;
- > vijf maal de eigen inbreng;
- > 50 % van het totale investeringsbedrag (het saldo moet bestaan uit een bankkrediet en de eigen inbreng van de ondernemer).

Het minimumbedrag voor de lening van het Participatiefonds bedraagt € 7.500.

In totaal dient het bedrag van de inbreng van de financiële instelling en van de ondernemer(s)-oprichter(s) groter of gelijk te zijn aan de Initio-lening. Ondernemer + bankinstelling financieren derhalve minimaal 50 % van het globale investeringsplan.

Het Participatiefonds financiert maximaal 50 % van het globale investeringsplan.

---

³ Dit zijn volgende kredietinstellingen : ABK Bank, Bank J.Van Breda & Co, BKCP, CPH banque, CBC Banque & Assurance, Delta Lloyd Bank, Belfius, Ethias Bank, BNP Paribas Fortis , ING Belgium, KBC Bank, KBC Lease, Landbouwkrediet, OBK-Bank, Triodos Bank.

Dit zijn de volgende risicokapitaalverschaffers :GIMB, Groupe IMBC, LRM, Samberinvest, SRIW, Vectis Participaties, Phenix Capital, Investsud.

Een gedeelte van de globale kredietverlening door de bankinstelling dient onder de vorm van een investeringskrediet te gebeuren.

Omvang steun

De looptijd van de lening is 3, 5 of 7 jaar en hangt af van de aard van de te financieren investering. De looptijd van het begeleidende bankkrediet mag maximaal 1 jaar korter zijn dan de looptijd van de lening toegekend door het Participatiefonds

De rentevoet is gelijk aan 4 % voor de ganse looptijd van de lening. Er zijn zoals bij de andere producten twee aflossingsmethodes mogelijk (zie algemene voorwaarden).

Op vraag van de ondernemer kan eveneens een vrijstelling in kapitaalsaflossing gedurende 1 jaar worden toegestaan. De vrijstellingsperiode begint te lopen vanaf de datum van de eerste opname.

Waarborgen

Indien de aanvrager van Initio een natuurlijk persoon is, dan wordt er geen waarborg gevraagd. Als Initio wordt toegekend aan een kleine onderneming met rechtspersoonlijkheid, dan zal de borgstelling van de actieve vennoten worden gevraagd.

Aanvraagprocedure

Initio kan rechtstreeks bij het Participatiefonds aangevraagd worden aan de hand van het formulier dat op de website www.fonds.org terug te vinden is. De aanvraag is slechts geldig als het aanvraagformulier wordt ingevuld met de hulp van een erkend boekhouder(-fiscalist) BIBF, extern accountant IAB of bedrijfsrevisor IBR. Deze zijn terug te vinden op de websites van de desbetreffende beroepsverenigingen⁴.

Eénmaal uw dossier goedgekeurd is kan u de financiering bij de kredietinstelling afronden. U kan voor deze leningformule op alle kredietinstellingen een beroep doen (in tegenstelling tot Starteo en Optimeo).

---

4 www.iec-iab.be; www.accountancy.be; www.ibr-ire.be; www.bibf.be

2.3.3 Nicheproducten Participatiefonds

2.3.3.1 STARTLENING EN PLAN JONGE ZELFSTANDIGEN

Startlening

Voor wie

Deze lening richt zich op de uitkeringsgerechtigde volledige werklozen, de niet-werkende werkzoekende ingeschreven sinds ten minste drie maanden, en de begunstigde van een wachttuitkering of een leefloon, die zich als zelfstandige in hoofdberoep wil vestigen of een onderneming wil oprichten.

Indien dit gepaard gaat met de oprichting van een vennootschap dient de aanvrager meerderheidsaandeelhouder te zijn en het dagelijkse beheer waar te nemen.

De startlening kan enkel worden toegekend aan natuurlijke personen.

Welke investeringen kunnen worden gefinancierd

De lening is bestemd voor de financiering van materiële, immateriële en financiële investeringen, evenals desgevallend voor de financiering van de behoefte aan bedrijfskapitaal die gepaard gaat met de start van de activiteit. Een overname is eveneens mogelijk.

Maximum bedrag

Het maximumbedrag van de lening is gelijk aan het kleinste van volgende bedragen:

- > vier maal de inbreng in geld. Dat bedrag mag ook gedeeltelijk of volledig worden geleend;
- > € 30.000.

In principe worden er geen minimumbedragen gesteld, doch er wordt vanuit gegaan dat aanvragen van minder dan € 5.000 best op een andere manier worden gefinancierd.

Omvang steun

De duur van de lening bedraagt 5, 7 of 10 jaar. Voor een looptijd van 5 jaar bedraagt de intrestvoet 4.25% vast. Voor een looptijd van 7 of 10 jaar bedraagt de intrestvoet 4.5% vast. De rentevoet wordt de eerste twee jaar tot 4 % teruggebracht indien de begunstigde de begeleiding, die hem gratis wordt aangeboden in één van de erkende steunpunten, gedurende 18 maanden effectief volgt.

De Startlening wordt terugbetaald door middel van constante maandelijkse aflossingen. Het eerste jaar is er een vrijstelling van aflossing van kapitaal.

Waarborgen

Er wordt geen enkele waarborg gevraagd.

Wat bij stopzetting

Indien de stopzetting binnen de eerste vijf jaar van de activiteit valt en ze gebeurt los van de wil van de betrokkene, dan kan het Participatiefonds ze als onvrijwillig beschouwen en wordt er geen verdere terugbetaling gevraagd. De betrokkene dient wel ter zake het bewijs te leveren en dit uiterlijk binnen drie maanden na de stopzetting.

Indien de stopzetting voor om het even welke reden gebeurt binnen de negen jaar volgend op de start van de activiteit, blijft het recht op werkloosheidsuitkering behouden.

Cumulatie

De startlening kan gecumuleerd worden met een Starteo, Initio of BA+. Bovendien mag het bedrag van de twee leningen samen niet hoger liggen dan € 250.000.

Plan jonge zelfstandigen

Dit plan voorziet voor werkzoekenden jonger dan 30, die zich voor de eerste keer als zelfstandige vestigen, gedurende drie tot zes maanden gratis bijstand door een steunpunt voor starters. Indien de geïnteresseerde geen inkomen heeft, ontvangt hij een maandelijkse onkostenvergoeding van € 375 tijdens de voorbereidingsfase evenals een vestigingsuitkering toegekend door de RVA. Als hij een wachtuitkering van de RVA ontvangt, kan hij ze ook cumuleren met de onkostenvergoeding van € 375 van het Participatiefonds.

Na afloop van de voorbereidingsfase kan hij een aanvraag voor een startlening indienen.

De jonge starter kan eveneens een lening van € 4500 (levensonderhoud) bekomen om te voorzien in zijn behoeften gedurende de eerste maanden van zijn activiteit.. Dit speciale deel van de startlening is renteloos en dient pas het zesde en zevende jaar terugbetaald te worden.

Na de toekenning van de startlening blijft hetzelfde steunpunt hem gedurende de eerste 18 maanden bijstaan met raad en advies.

Aanvraagprocedure

Voor aanvragen en begeleiding bij de indiening van de Startlening kan men zich wenden tot de erkende steunpunten voor startersbegeleiding⁵.

⁵ Deze erkenningen verschillen zeer sterk per provincie. Een volledig overzicht van deze steunpunten kan u terugvinden op de website www.fonds.org.

2.3.3.2 BUSINESS ANGEL+ LENING (BA+ LENING)

Wie komt in aanmerking

De BA+ lening richt zich tot ondernemers waarvan de onderneming in oprichting is, of in een strategische ontwikkelingsfase voor haar toekomstige activiteit is getreden en die geen toegang hebben tot het klassieke bankkrediet omwille van de vernieuwende of technologische aard van hun project, maar die daarentegen kunnen rekenen op de financiële begeleiding van één of meer Business Angels.

Indien dit gepaard gaat met de oprichting van een vennootschap, dient de aanvrager hierin over de meerderheid van de aandelen te beschikken en het dagelijkse beheer waar te nemen.

Welke investeringen kunnen worden gefinancierd

Zij is bestemd voor de financiering van materiële, immateriële en financiële investeringen, evenals desgevallend voor de financiering van de behoefte aan bedrijfskapitaal die gepaard gaat met de start van de activiteit of met de realisatie van het betreffende investeringsproject.

Deze lening financiert in principe geen investeringen in "Onderzoek & Ontwikkeling".

Maximumbedrag

Het maximumbedrag van de lening is € 125.000. De tussenkomst van het Participatiefonds moet minstens € 7.500 bedragen. De inbreng gebeurt in principe in contanten. In totaal dient het bedrag van de inbreng van de Business Angel(s) en van de ondernemer(s)-oprichter(s) groter dan of gelijk aan het krediet van het Participatiefonds te zijn.

De tussenkomsten van de Business Angels die meetellen in de berekening mogen niet aan derden ontleend zijn en gebeuren in principe als volgestort kapitaal. Indien ze - gedeeltelijk - als voorschotten van vennoten verwezenlijkt worden, dienen deze achtergesteld te zijn aan de lening van het Participatiefonds.

Ondernemer
+
Business Angel

} 1/2

Participatiefonds: 1/2

Omvang steun

De looptijd van de lening bedraagt vijf, zeven of tien jaar en is afhankelijk van de aard van de te financieren investering. Het Participatiefonds past zijn referentierentevoet voor de kredieten op vijf, zeven of tien jaar toe, met een extra marge van 1 %. Bovendien wordt gedurende één tot drie jaar een vrijstelling van de terugbetaling van het kapitaal toegestaan, afhankelijk van de aard van het project.

Indien de vrijstelling van terugbetaling van kapitaal langer is dan één jaar zal de marge 1,25 % bedragen.

Er zijn zoals bij de andere producten twee aflossingsmethodes mogelijk.

Waarborgen

Zoals bij elke financiële instelling wordt dit bekeken project per project. De waarborgen hangen af van het kredietrisico en slaan enkel op de elementen die betrekking hebben op het project. Indien er waarborgen worden gevraagd, dan wordt erop gelet dat de kosten ervan voor de klant zo beperkt mogelijk worden gehouden (bijvoorbeeld: een hypothecair mandaat in plaats van een hypothecaire inschrijving).

Aanvraagprocedure

Voor de Business Angel+ lening gebeurt de voorselectie door de Business Angel Netwerken (BAN's)⁶. Het Participatiefonds treedt pas op wanneer de geplande samenwerking tussen de ondernemer en de Business Angel quasi afgerond is.

2.3.3.3 CASHEO

Wat houdt deze maatregel in

Casheo is een achtergestelde lening bestemd voor het mobiliseren van schuldvorderingen die kleine ondernemingen hebben op overheidsinstellingen of parastatalen (Federale overheid, Gewesten, provinciale en plaatselijke overheden) en vennootschappen waarin de overheid meerderheidsaandeelhouder is (Belgacom, B-Post, Infrabel, enz).

De schuldvorderingen worden overgedragen aan het Participatiefonds, die 80 % van het factuurbedrag betaalt aan de onderneming. Na de inning van het volledige bedrag van de facturen door het Participatiefonds bij de instellingen die de schuldvorderingen hebben overgedragen, worden de resterende 20 % uitbetaald.

Het maximumbedrag van de kredietlijn bedraagt € 250.000, met een minimum van € 15.000. Het bedrag van de voorschotten dient minimum € 2.500 te bedragen. De achtergestelde lening wordt verstrekt onder de vorm van een geconfirmeerde revolving kredietlijn met een looptijd van 1 jaar en is jaarlijks hernieuwbaar. De rentevoet is vast en gelijk aan de EURIBOR op drie maanden + 3 %. De interesten op de toegekende kredietlijn moeten driemaandelijks worden betaald.

Aanvraagprocedure

Casheo wordt rechtstreeks aangevraagd via het kredietaanvraagformulier beschikbaar op de website www.fonds.org (rubriek formulieren). Dat formulier is bestemd voor de kredietaanvrager en dient ingevuld te worden met de hulp van zijn erkend boekhouder (-fiscalist) BIBF, extern accountant IAB of bedrijfsrevisor IBR. Deze zijn terug te vinden op de websites van de desbetreffende beroepsverenigingen⁷.

⁶ Een overzicht van deze BAN's : Ban Vlaanderen (www.ban.be), BeAngels (www.beangels.eu), Waban B2A (www.waban.be).

⁷ www.iec-iab.be; www.accountancy.be; www.ibr-ire.be; www.bibf.be

2.4 PMV, de investeringsmaatschappij voor Vlaanderen

2.4.1 Voorstelling PMV

PMV nv is een Vlaamse investeringsmaatschappij. Zij financiert beloftevolle ondernemers van bij de prille start tot aan de groei en internationalisering van hun bedrijf. Zij investeert ook in grote infrastructuurwerken en vastgoed. Haar focus is gericht op de duurzame economische ontwikkeling van Vlaanderen, met aantoonbare meerwaarde voor economie en maatschappij. Afhankelijk van de situatie of het doel van de onderneming in kwestie levert PMV financiering op maat: risicokapitaal, waarborgen voor bedrijfskredieten, voordelige leningen en investeringen via externe fondsen. (www.pmv.eu)

Risicokapitaal

PMV verstrekt risicokapitaal aan innovatieve en snel groeiende ondernemingen met een duurzaam concurrentievoordeel. Dat gebeurt zowel bij de opstart en in een vroeg stadium van de groei (Seed & Early Stage) als bij meer mature groeibedrijven met internationale ambities (Groeifinanciering).

Seed & Early Stage

PMV verschaft risicokapitaal aan innovatieve starters en jonge ondernemingen in hun initiële groeifase. Voor haar Seed & Early Stage investeringen doet PMV vooral een beroep op het Vlaams Innovatiefonds (Vinnof, zie pagina 46)

Groeifinanciering

De oplossing van PMV voor groeibedrijven bestaat in de eerste plaats uit mezzaninefinanciering, aangeduid als Groei-mezzanine (zie pagina 40). Daarnaast neemt PMV ook risicodragend deel aan de internationale expansieplannen van Vlaamse ondernemingen met behulp van het Fonds Vlaanderen-Internationaal (zie pagina 43) of zoekt zij naar oplossingen op maat.

PMV is een rendementsgedreven maar geduldige financier. Op die manier krijgt een bedrijf de tijd om zijn groeiambities waar te maken. Vaak vormt een participatie door PMV voor andere investeerders een beweegreden om ook aan boord te komen. Dat leidt meer dan eens tot een interessante hefboomwerking.

Waarborgen voor bedrijfskredieten

PMV verleent waarborgen voor bedrijfskredieten aan financiële instellingen, zoals banken en leasingmaatschappijen. Het laat hen toe om meer financiering aan te bieden aan ondernemingen die actief zijn in Vlaanderen en dat aan meer aantrekkelijke voorwaarden. PMV werkt samen met meer dan 20 financiële instellingen voor het borgen van bedrijfskredieten. Er zijn twee soorten waarborgen. De generieke Waarborgregeling (zie pagina 29) geldt voor waarborgen tot en met anderhalf miljoen euro per onderneming. Voor hogere waarborgen kan men een beroep doen op Gigarant (zie pagina 35). Sinds kort is er ook een Groene Waarborg voor investeringen in energiebesparing (zie pagina 37).

Voordelige leningen

Welbepaalde groepen van ondernemers kunnen minder van subsidies afhankelijk worden via alternatieve vormen van financiering. PMV verstrekt daarom leningen aan aantrekkelijke voorwaarden aan ondernemers die actief zijn in de creatieve industrie via CultuurInvest (zie pagina 41), de zelfstandige kinderopvang via KidsInvest (zie pagina 42) of de sociale economie (via het Sociaal Investeringsfonds). Daarnaast kunnen ook starters met een innovatieproject die daarvoor van het IWT een subsidie ontvangen hebben, van PMV een voordelige lening krijgen met behulp van Innovatiemezzanine. (zie pagina 39)

Winstmaximalisatie is daarbij niet de doelstelling, wel dat maatschappelijk waardevolle projecten economische slaagkansen krijgen.

PMV is tevens beheerder van de Winwinlening (zie pagina 32), een mechanisme dat het voor kmo's gemakkelijker maakt om financiering te vinden in hun directe omgeving.

Investerings via externe fondsen

Via fondsparticipaties investeert PMV indirect in Vlaamse bedrijven. PMV waakt mee over de strategie en de risicospreiding van de fondsen. De fondsen nemen echter zelf hun investeringsbeslissingen. De meeste fondsinvesteringen gebeuren via de ARKimederegeling (zie pagina 44).

Contact

PMV
Oude Graanmarkt 63
1000 Brussel
T 02 229 52 30
F 02 229 52 31
website: www.pmv.eu

2.4.2 Meest courante producten PMV

2.4.2.1 WAARBORGREGELING: GENERIEKE WAARBORGREGELING

Wat houdt deze maatregel in

Kmo's en grote ondernemingen die geen financieringsovereenkomst kunnen afsluiten ingevolge een gebrek aan voldoende waarborgen, kunnen bij de financiële instellingen die werden erkend als waarborghouders, tot 75 % van de verbintenissen van de onderneming laten waarborgen door de Vlaamse overheid.

Ondernemingen kunnen voor bepaalde leasingcontracten eveneens een beroep doen op deze regeling.

Wie komt in aanmerking

De financiële instelling kan een beroep doen op deze maatregel voor zelfstandigen, vrije beroepen en kmo's die voldoen aan de Europese kmo-definitie:

- minder dan 250 werknemers tewerkstellen;
- ofwel mag de jaaromzet niet hoger zijn dan € 50 miljoen, ofwel het balanstotaal niet hoger zijn dan € 43 miljoen;
- voldoen aan een vastgelegd zelfstandigheids criterium (niet meer dan 25% van het kapitaal of de stemrechten mogen in het bezit zijn van één of meerdere grote ondernemingen)⁸.

Ook grote ondernemingen kunnen een beroep doen op deze maatregel. Deze uitbreiding geldt niet voor de leasingcontracten. Bepaalde sectoren zijn uitgesloten van steun. Een gedetailleerde lijst kan u raadplegen op de website www.waARBORGREGELING.be.

Vzw's kunnen onder bepaalde voorwaarden ook genieten van deze maatregel.

Waar dient de investering te gebeuren

Om in aanmerking te komen voor de Waarborgregeling moet aan één van de volgende voorwaarden worden voldaan:

- ofwel moet de domicilie of de maatschappelijke zetel gelegen zijn op het grondgebied van het Vlaamse Gewest. In dit geval mag de financiering een investering betreffen zowel in Vlaanderen als daarbuiten, bijvoorbeeld in Wallonië of in het buitenland;
- ofwel moet de investering, waarvoor de financiering dient, gebeuren op het grondgebied van het Vlaamse Gewest. Zo kan een entiteit met een maatschappelijke zetel buiten Vlaanderen, gebruik maken van de Waarborgregeling indien de financiering dient voor een investering op het grondgebied van het Vlaamse Gewest.

Omvang en voorwaarden van de waarborg

- De waarborg kan verkregen worden voor investeringskredieten, kaskredieten en straight loans, borgstellingskredieten en leasingovereenkomsten;
- De waarborg mag in principe niet worden gebruikt om achterstallige of reeds bestaande schulden te betalen of om het bedrijfskapitaal weder samen te stellen;

⁸ Bij toepassing van deze criteria wordt rekening gehouden met eventuele partner- en verbonden ondernemingen van het betrokken bedrijf. Hierdoor zullen gegevens van gelieerde bedrijven opgeteld worden.

- In totaal kunnen tot € 750.000⁹ aan verbintenissen van de onderneming voortvloeiend uit één of meer financieringsovereenkomsten, onder toepassing van deze waarborg worden gebracht;
- Voor leasingcontracten heeft de leasingmaatschappij de autonomie om binnen vooraf bepaalde parameters zelf te beslissen over een waarborgbedrag tot en met € 500.000¹⁰, ongeacht het kredietbedrag;
- De waarborg kan ten hoogste 75 % van het bedrag van de kredieten dekken;
- Voor het bekomen van de waarborg dient de onderneming een éénmalige premie te betalen. De premie wordt berekend in functie van de omvang en de looptijd van de waarborg (zie 'Berekening premie' hierna);
- De waarborg heeft een aanvullend karakter en komt bovenop de andere zekerheden die de bank vraagt.

Berekening premie

In ruil voor deze borg betaalt de onderneming een premie die wordt berekend in functie van het bedrag en de duurtijd van de waarborg: $(0,5 \% \text{ van de te waarborgen verbintenissen in hoofdsom}) \times (\text{de te waarborgen periode in jaren})$. Als het krediet voor langer dan tien jaar onder de waarborg wordt gebracht, wordt bij de premieberekening toch maar een duurtijd van tien jaar in rekening gebracht.

Blijft de onderneming in gebreke en zegt de financiële instelling de financieringsovereenkomst op, dan betaalt de Vlaamse overheid aan de waarborghouder haar deel (max. 75 %) van het openstaande saldo. De tussenkomst van de Vlaamse overheid heeft betrekking op het uitstaande bedrag in hoofdsom, vermeerderd met één jaar achterstallige interesten. De waarborghouder blijft echter verantwoordelijk voor het uitwinnen van de andere waarborgen die er voor de financiering werden verstrekt en zal de daaruit ontvangen bedragen doorstorten aan de Vlaamse overheid. Dergelijke doorstorting gebeurt ten belope van het percentage dat gewaarborgd werd.

Leasingmaatschappijen dienen voor het doorrekenen van de premie aan de kredietnemer steeds btw aan te rekenen op hun factuur (dit in tegenstelling tot de banken die mogen factureren zonder btw). Btw-plichtigen kunnen die btw geheel of gedeeltelijk (volgens verhoudingsgetal) terugvorderen van de staat via hun btw-aangifte.

Vrije beroepen zijn niet btw-plichtig en kunnen de betaalde btw (net zoals particulieren) niet terugvorderen. Zij zullen dus bovenop hun premie 21 % btw betalen die zij niet kunnen terugvorderen.

Leasingcontracten

De meeste types leasingcontracten van kmo's komen in aanmerking voor de Waarborgregeling.

Voor de volgende constructies/activa kan echter geen Waarborgregeling bekomen worden:

- Sale and lease back-constructie: omdat die constructie er immers op neer komt dat een klant goederen verkoopt aan een leasingmaatschappij en ze onmiddellijk terugneemt in leasing/renting mits het betalen van periodieke vergoedingen;
- Vendor lease: omdat deze constructie inhoudt dat een leverancier een leasingcontract afsluit met een klant in eigen naam. Vervolgens neemt de leasingmaatschappij dat contract integraal over, zodat de leasingmaatschappij de afbetalingen rechtstreeks bij de klant zal innen;

⁹ Dat bedrag kan worden overschreden tot maximum € 1.500.000 na grondig onderzoek door Waarborgbeheer nv en mits goedkeuring door de Vlaamse minister van Economie.

¹⁰ Voor bedragen boven € 500.000 waarborg moet de leasingmaatschappij een ministeriële machtiging ter goedkeuring bekomen. Het maximum waarborgbedrag is hierbij vastgelegd op € 1.500.000.

- Personenwagens: gedefinieerd als elke auto waarvan de binnenruimte uitsluitend is ontworpen en gebouwd voor het vervoer van personen en die, bij gebruik voor het bezoldigde vervoer van personen, ten hoogste acht plaatsen mag bevatten zonder die van de bestuurder.

Waarborgregeling voor kmo's die hinder ondervinden van openbare werken

Kmo's die door hinderlijke openbare werken een inkomensverlies lijden, kunnen een beroep doen op een soepelere Waarborgregeling:

- er moet geen premie betaald worden;
- de overheidswaarborg kan gebruikt worden voor de financiering van bedrijfskapitaal of de herfinanciering van bank-schulden op korte termijn;
- er moeten geen zekerheden worden geboden;
- de kmo is minstens één maand zonder onderbreking moeilijk bereikbaar voor de klanten en de leveranciers als gevolg van werkzaamheden uitgevoerd op het openbaar domein of werkzaamheden van openbaar nut;
- de bewijslevering van de hinder van de openbare werken gebeurt aan de hand van een attest dat wordt bekomen bij het Agentschap Ondernemen.

De waarborgen die aan een krediet worden gekoppeld, hebben een looptijd van maximaal vijf jaar. De aanvragen tot het bekomen van een overheidswaarborg moet gebeuren binnen de 6 maanden na beëindiging van de wegenwerken.

Aanvraagprocedure

Om een beroep te doen op deze maatregel moet de onderneming een financieringsovereenkomst afsluiten bij een financiële instelling die waarborghouder¹¹ is. Het zijn de waarborghouders zelf die beslissen om het verzoek van de onderneming al dan niet in te willigen.

Ook voor de leasingcontracten kunnen alleen officieel erkende leasingmaatschappijen, die als waarborghouder zijn erkend verbintenissen onder de waarborg brengen.

Contact

PMV Waarborgbeheer
Oude Graanmarkt 63
1000 Brussel
T 02 229 52 77 (helpdesk waarborgregeling)
F 02 229 52 61
E-mail: helpdesk.waarborgregeling@pmv.eu
Website: www.waarborgregeling.be

¹¹ Antwerps Beroepskrediet-ABK(www.abk.be); Banca Monte Paschi Belgo (www.montepaschi.be); Bank J. Van Breda & Co(www.bankvanbreda.be); BKCP (www.bkcp.be/bkcp/nl); Delta Lloyd (www.deltalloydbank.be); Belfius (www.belfius.be); Dexia Lease (www.dexialease.be); Ethias Bank(www.ethias.be); BNP Paribas Fortis(www.bnpparibasfortis.be); Fortis Lease (www.fortislease.be); Hefboom(www.hefboom.be); ING Belgium (www.ing.be); ING Lease (www.inglease.be); KBC Bank (www.kbc.be); KBC Lease (www.kbclease.com); Landbouwkrediet (www.landbouwkrediet.be); Netwerk Rentevrij(www.netwerkvlaanderen.be); Onderling Beroepskrediet-OBK(www.obk.be); Onderlinge Borgstelling voor Zelfstandigen-OBZ(www.obk.be); Rabobank Terneuzen (www.rabobank.nl/kanaalzone); Société de Caution Mutuelle des Entreprises-SOCAME(www.socame.be); Triodos Bank(www.triodos.be). De meest recente lijst is te vinden op www.waarborgregeling.be

Voor de Waarborgregeling voor kmo's die hinder ondervinden van openbare werken moet het attest worden aangevraagd bij:

Agentschap Ondernemen
Afdeling Economisch Ondersteuningsbeleid
Koning Albert II-laan 35 bus 12
1030 Brussel
T 02 553 38 38 (contactpersoon Herman Verbruggen)
F 02 553 37 88
E-mail: hinderopenbarewerken@vlaanderen.be
Website: www.vlaanderen.be/hinderopenbarewerken

2.4.2.2 WINWINLENING

Wat houdt deze maatregel in

Met de Winwinlening wil de Vlaamse overheid particulieren fiscaal aanmoedigen om geldmiddelen ter beschikking te stellen aan kleine en middelgrote ondernemingen.

Wie als vriend, familielid of kennis gedurende een looptijd van acht jaar tot € 50.000 leent aan een Vlaams bedrijf, krijgt hierop jaarlijks een belastingvermindering, gekoppeld aan een eventuele fiscale recuperatie indien de kredietnemer het bedrag niet kan terugbetalen. Een onderneming kan zo tot een bedrag van € 100.000 Winwinleningen aangaan met een maximum van € 50.000 per kredietgever.

Wie komt in aanmerking als kredietnemer

Deze maatregel richt zich enkel tot kmo's volgens de Europese kmo-definitie (zie pagina 29). De voornaamste exploitatiezetel dient in Vlaanderen gelegen te zijn.

Wie komt in aanmerking als kredietgever

Op de datum waarop de Winwinlening gesloten wordt, moet de kredietgever voldoen aan de volgende voorwaarden:

- moet een natuurlijk persoon zijn die deze lening afsluit buiten het kader van zijn handels- of beroepsactiviteiten;
- deze natuurlijke persoon moet in het Vlaamse Gewest zijn gevestigd;
- mag geen werknemer zijn van de kredietnemer;
- als de kredietnemer een zelfstandige is, dan mag de kredietgever niet de echtgenoot of de wettelijk samenwonende partner van de kredietnemer zijn;
- als de kredietnemer een rechtspersoon is, kan de kredietgever geen aandeelhouder zijn van die rechtspersoon, noch benoemd zijn of optreden als bestuurder, zaakvoerder of een vergelijkbaar mandaat binnen die rechtspersoon. Evenmin mag de echtgenoot of de wettelijk samenwonende partner van de kredietgever aandeelhouder zijn of benoemd zijn of optreden als zaakvoerder, bestuurder of een vergelijkbaar mandaat binnen die rechtspersoon.

Gedurende de hele looptijd van de Winwinlening mag de kredietgever geen kredietnemer zijn bij een andere Winwinlening.

Bedrag van het fiscaal voordeel voor de kredietgever

Het fiscaal voordeel voor de kredietgever bestaat uit:

- > enerzijds een jaarlijkse belastingvermindering voor de hele looptijd van de lening:
  - als berekeningsbasis wordt genomen het rekenkundig gemiddelde van alle uitgeleende bedragen op 1 januari en op 31 december van het belastbare tijdperk, met een maximum van € 50.000 per belastingplichtige;
  - de belastingvermindering bedraagt 2,5 % van de berekeningsbasis (wat neerkomt op een maximum van € 1.250 per jaar).
- > en anderzijds de mogelijkheid tot een eenmalige belastingvermindering ingeval een gedeelte van de Winwinlening niet wordt terugbetaald. Deze belastingvermindering bedraagt 30 % van de hoofdsom van de lening die definitief is verloren gegaan (bijvoorbeeld bij faillissement, vereffening, ...).

Eigenschappen van de Winwinlening

- > Het is een achtergestelde lening, zowel ten aanzien van bestaande als van toekomstige schulden;
- > met een looptijd van acht jaar. De kredietgever en kredietnemer kunnen kiezen uit volgende aflossingsmogelijkheden:
  - terugbetaling in één keer na acht jaar;
  - maandelijkse, driemaandelijke, zesmaandelijke of jaarlijkse aflossingen;Een eenmalige vervroegde terugbetaling van het openstaande saldo is eveneens mogelijk;
- > het totale bedrag dat in hoofde van de kredietgever in het kader van één of meer Winwinleningen aan één of meer kredietnemers uitgeleend wordt, kan ten hoogste € 50.000 bedragen;
- > het totale bedrag, in hoofdsom, dat een kredietnemer in het kader van één of meer Winwinleningen kan ontlene van kredietgevers, kan ten hoogste € 100.000 bedragen;
- > de interesten moeten betaald worden op de overeengekomen vervaldagen en worden berekend door het bedrag van de lening te vermenigvuldigen met de rentevoet die is vastgelegd in de akte. Deze rentevoet mag niet hoger zijn dan de wettelijke rentevoet die van kracht is op de datum waarop de Winwinlening gesloten wordt, en mag niet lager zijn dan de helft van dezelfde wettelijke rentevoet. In 2012 bedraagt deze rentevoet 4,25 %.

Aanvraagprocedure

De Winwinlening moet worden vastgesteld in een (onderhandse of notariële) akte, opgesteld aan de hand van een model-formulier dat beschikbaar is op de website www.winwinlening.be.

De akte moet in drie exemplaren worden opgesteld, waarvan één bestemd is voor elke partij en één moet worden bezorgd aan PMV.

Binnen drie maanden nadat de Winwinlening gesloten is, bezorgt de kredietgever één van de originele exemplaren van de akte aan PMV, die op zijn beurt binnen de maand na ontvangst van deze akte nagaat of aan alle voorwaarden is voldaan.

Indien dit zo is gaat PMV over tot registratie van de akte. De registratie bestaat uit het toekennen van een nummer aan de Winwinlening en het opnemen van de lening in een register.

Binnen een week na registratie van de akte zal PMV de kredietgever schriftelijk op de hoogte brengen van de registratie.

In de toekomst zal het mogelijk zijn om via de website www.winwinlening.be alle nodige gegevens voor de registratie van een Winwinlening online mee te delen. Om definitief te registreren blijft een ondertekend document wel vereist.

Contact

PMV Winwinlening
Oude Graanmarkt 63
1000 Brussel
T 02 229 52 60
F 02 229 52 61
E-mail: winwinlening@pmv.eu
Website: www.winwinlening.be

2.4.3 Nicheproducten PMV

2.4.3.1 WAARBORGREGELING: GIGARANT

Wat houdt deze maatregel in

De Waarborgregeling van Gigarant werd door de Vlaamse overheid in 2009 in het leven geroepen om kmo's en grote ondernemingen in Vlaanderen te helpen het hoofd te bieden aan de crisis.

In het licht van de economische heropleving heeft de Vlaamse regering de toekenning van marktconforme waarborgen onder de Gigarant waarborgregeling in 2011 voor onbepaalde duur verlengd als stimulans voor extra (groei)financiering aan kmo's en grote ondernemingen in Vlaanderen.

De waarborgen van Gigarant zijn complementair aan de bestaande Generieke Waarborgregeling (zie pagina 29).

Deze regeling heeft steeds betrekking op waarborgbedragen die € 1,5 miljoen, of het maximale waarborgbedrag in de Generieke Waarborgregeling, overschrijden. Het totale budget van Gigarant bedraagt € 1.5 miljard.

Wie komt in aanmerking

Een Gigarantwaarborg kan worden toegekend aan kleine, middelgrote en grote ondernemingen die aan volgende voorwaarden voldoen:

- > de onderneming mag niet in moeilijkheden verkeren;
- > de onderneming is niet actief in de sectoren visserij of landbouw;
- > de onderneming dient een goed onderbouwd businessplan te kunnen voorleggen;
- > zowel investeringsleningen (ook leasing) of werkkapitaalleningen kunnen gewaarborgd worden indien de waarborg strekt tot:
  - een investering op het grondgebied van het Vlaamse Gewest, of tot
  - de financiering van de activiteiten van een exploitatiezetel die op het grondgebied van het Vlaamse Gewest ligt;
- > en waarvan de beschikbaar gestelde middelen niet mogen aangewend worden om rechtstreeks of onrechtstreeks, een vergoeding te betalen aan de aandeelhouders of het management (tenzij op basis van bestaande marktconforme overeenkomsten) van de onderneming;
- > de onderneming heeft bij voorkeur groei- of investeringsplannen.

Omvang en voorwaarden van de waarborg

- > de waarborg moet worden toegekend in het kader van een investeringslening/leasing of werkkapitaallening in euro;
- > de Gigarantwaarborgen hebben steeds betrekking op waarborgbedragen die € 1,5 miljoen overschrijden;
- > de omvang van de waarborg dekt maximum 80 % van de betrokken financiering;
- > voor het bekomen van deze waarborg dient de onderneming een premie te betalen die jaarlijks voorafbetaalbaar is voor de komende twaalf maanden, zolang de waarborg loopt;
- > de waarborg heeft een aanvullend karakter en komt bovenop de andere zekerheden die de bank vraagt;
- > de maximumduur van de waarborg bedraagt acht jaar;
- > Gigarant maakt met de onderneming afspraken qua tewerkstelling.

Berekening premie

In ruil voor deze borg betaalt de onderneming vooraf een premie. De berekening is afhankelijk van de grootte van de onderneming:

- > Kmo: Safe harbourpremie in functie van de rating. De safe harbour-premie wordt gedefinieerd door de Europese Commissie en is afhankelijk van de zogenaamde rating van de onderneming.
- > Go: Marktconforme premie in functie van de rating. De premie is de som van:
  - 0,32% vergoeding voor eigen middelen;
  - +0,10% vergoeding voor de jaarlijkse beheerskosten;
  - + het verwachte wanbetalingspercentage binnen het jaar (door de bank te attesteren).

De Gigarantwaarborg wordt toegekend mits het engagement van de betrokken onderneming tot het daadwerkelijk realiseren of behouden van de in haar businessplan aangegeven werkgelegenheid op het Vlaamse grondgebied gedurende de looptijd van de waarborg. Indien de kmo of grote onderneming daar niet aan voldoet, wordt een verhoging van 15 % op de waarborgpremie toegepast.

Aanvraagprocedure

De aanvraag kan ingediend worden door de bank of de onderneming, of beide samen. PMV zal namens Gigarant nv de financiële instelling en de onderneming schriftelijk op de hoogte brengen wanneer de waarborgaanvraag ontvankelijk is verklaard .

Contact

Aan financiële instellingen en ondernemingen wordt aangeraden om alvorens een aanvraagdossier in te dienen in overleg te treden met het Gigarant-team teneinde goed geïnformeerd te zijn over het mechanisme en na te gaan of de aanvraag voldoende slaagkansen heeft en/of eventueel beter kan worden gestructureerd.

Voor meer informatie kan men terecht bij:

PMV Gigarant
Oude Graanmarkt 63
1000 Brussel
T 02 229 52 30
F 02 229 52 31
E-mail: gigarant@pmv.eu
Website: www.pmv.eu

2.4.3.2 GROENE WAARBORG

Wat houdt deze maatregel in

Als uitbreiding op de generieke Waarborgregeling werd begin 2012 de Groene Waarborg ontwikkeld. Ondernemers kunnen deze gebruiken voor de financiering van energiebesparende investeringen waarvan de terugverdientijd maximaal tien jaar bedraagt. Deze investeringen behoren meestal niet tot de kernactiviteiten van een bedrijf. Zij vragen om een bijkomend financieel engagement.

De Groene Waarborg lening weegt niet op andere kredietlijnen van een bedrijf en heeft een lagere premie dan de generieke Waarborgregeling. Afhankelijk van de financiële instelling ligt het maximale dekkingspercentage van de Groene Waarborg op 75% van de investering.

Wie komt in aanmerking

De Groene Waarborg is van toepassing op kmo's en grote ondernemingen. Volgende financieringsovereenkomsten zijn toegelaten:

- Financieringsovereenkomsten in het kader waarvan de waarborghouder een investeringskrediet verleent voor de financiering van energiebesparende investeringen die op de limitatieve technologieënlijst van de Groene Waarborg staan;
- Leasingovereenkomsten voor energiebesparende investeringen die op de limitatieve technologieënlijst van de Groene Waarborg staan, met uitzondering van sale-en-leasebackverrichtingen.

In geen geval kunnen verbintenissen met als doel terugbetaling van bestaande schulden, bedrijfskapitaal (liquide middelen) of een sale-en-leasebackverrichting onder de Groene Waarborg worden gebracht. Bepaalde sectoren zijn uitgesloten van steun. Een gedetailleerde lijst kan u raadplegen op de website www.waarborgregeling.be.

Bedrijven die omwille van hun energieverbruik in aanmerking komen om toe te treden tot het benchmark- of auditconvenant maar dit niet gedaan hebben, komen niet in aanmerking voor de Groene Waarborg. Vzw's kunnen onder bepaalde voorwaarden ook genieten van deze maatregel.

Wat komt in aanmerking

De Groene Waarborg geldt voor een aantal energiebesparende technologieën die op de limitatieve technologieënlijst voor de Groene Waarborg staan. Deze lijst wordt beheerd door het Agentschap Ondernemen en is te vinden op www.agentschapondernemen.be/artikel/welke-investeringen-komen-aanmerking-voor-een-groene-waarborg.

De Groene Waarborg is niet verenigbaar met de ecologiepremie (EP Plus), maar wel met de premies van de distributienetbeheerder.

Voorwaarden van de waarborg

Om in aanmerking te komen voor de Groene Waarborg moet aan beide van de volgende voorwaarden worden voldaan. Uw investering, waarvoor de financieringsovereenkomst of leasingovereenkomst dient, gebeurt op het grondgebied van het Vlaams Gewest. Bovendien moet ook de exploitatiezetel van de onderneming gelegen zijn op het grondgebied van het Vlaams Gewest.

Aanvraagprocedure

Wanneer u als ondernemer een investering plant die voorkomt op de limitatieve technologieënlijst van de Groene Waarborg, moet u bij het Agentschap Ondernemen een attest aanvragen. De aanvraag van het attest is gratis en gebeurt via groenewaarborg@agentschapondernemen.be.

Het bedrijf levert een aantal gegevens aan waaronder de bedrijfsgegevens, de energiefacturen, een aantal technologiegebonden gegevens (van de oude en de nieuwe installatie) en de offerte van de nieuwe installatie (max. 6 maanden oud). Op basis van deze gegevens berekent het Agentschap Ondernemen de energiebesparing, de CO₂-uitstootreductie en de terugverdientijd en wordt een attest afgeleverd. Met dit attest en de bijhorende offerte kan u naar uw financiële instelling stappen.

Om een beroep te doen op deze maatregel moet de onderneming een financieringsovereenkomst afsluiten bij een financiële instelling die waarborghouder is. Voor aanvragen kleiner dan € 750.000 zijn het de waarborghouders zelf die beslissen om het verzoek van de onderneming al dan niet in te willigen. Een overzicht van waarborghouders is te vinden op www.groene-waarborg-pmv.be. Ook voor de leasingcontracten kunnen alleen officieel erkende leasingmaatschappijen, die als waarborghouder erkend zijn en waar de aanvraag kleiner is dan € 500.000, verbintenissen onder de waarborg brengen.

Vanaf 16 april 2012 zullen de financiële instellingen effectief groene waarborgen kunnen toekennen. De attesten kan u reeds aanvragen voor deze datum.

Contact informatie

Meer info over de attestatie-procedure kan bekomen worden door via e-mail (groenewaarborg@agentschapondernemen.be) een vraag aan de accountmanagers energie van het Agentschap Ondernemen over te maken.

Voor meer algemene informatie kan men terecht bij:

PMV Groene Waarborg
Oude Graanmarkt 63
1000 Brussel
T 02 229 52 60
F 02 229 52 61
E-mail: waarborgbeheer@pmv.eu
Website: www.groene-waarborg-pmv.be

2.4.3.3 PMV Innovatiemezzanine

Wat houdt deze maatregel in

Met Innovatiemezzanine investeert PMV in projecten van startende bedrijven die een subsidie hebben gekregen van het IWT (kmo-innovatieproject of O&O-bedrijfsproject). Innovatiemezzanine bestaat uit een achtergestelde lening tot maximaal € 500.000. Dankzij deze maatregel kunnen ondernemingen extra financiering aantrekken aan marktconforme voorwaarden. Zij kan echter niet worden beschouwd als subsidie.

Wie komt in aanmerking

PMV-Innovatiemezzanine richt zich tot innovatieve starters met een exploitatiezetel in het Vlaamse Gewest die van het IWT een subsidie verkregen hebben voor een kmo-innovatieproject of een O&O-bedrijfsproject. Een startende kleine onderneming is een bedrijf dat niet langer dan zes jaar is ingeschreven bij de Kruispuntbank van Ondernemingen (KBO) en voldoet aan volgende definitie:

- > met minder dan 50 werknemers;
- > waarvan de jaaromzet niet hoger is dan € 10 miljoen, ofwel het balanstotaal niet hoger is dan € 10 miljoen; en
- > die voldoet aan het zelfstandigheids criterium¹².

De onderneming is geen onderneming in moeilijkheden.
Vzw's komen niet in aanmerking.

Wat zijn de financieringsvoorwaarden

PMV-Innovatiemezzanine wordt toegekend onder de vorm van een achtergestelde lening voor een looptijd van zes jaar vanaf de ondertekening van de leningovereenkomst. Het bedrag van PMV-Innovatiemezzanine bedraagt maximaal € 500.000 per onderneming.

Het bedrag van PMV-Innovatiemezzanine verhoogd met het totaalbedrag van de IWT-studie, mag nooit meer bedragen dan 80% van het totale projectbedrag dat is goedgekeurd door het IWT.

De interestvoet is vast en de hoogte ervan wordt bepaald in functie van het risicoprofiel van de onderneming. Er moeten geen interesten betaald worden tijdens de eerste twee jaar van de lening en kapitaalaflossingen dienen pas te gebeuren vanaf het vijfde jaar.

Aanvraagprocedure

Om een aanvraag in te dienen voor Innovatiemezzanine moeten een aantal stappen doorlopen worden. Meer informatie vindt u terug op www.pmv.eu.

---

¹² Dat wil zeggen dat de geconsolideerde cijfers – als er een deelnemingsrelatie bestaat met andere ondernemingen van 25 % of meer van het kapitaal of van de stemrechten – moeten voldoen aan bovenvermelde criteria. Een groter aandeelhouderschap door risicokapitaalmaatschappijen, universiteiten of onderzoekscentra zonder winstoogmerk, is wel toegestaan.

Contact

PMV Innovatiemezzanine
Oude Graanmarkt 63
1000 Brussel
T 02 229 52 30
F 02 229 52 31
E-mail: innovatiemezzanine@pmv.eu
Website: www.pmv.eu

2.4.3.4 PMV Groeimezzanine

Wat houdt deze maatregel in

PMV reikt met Groeimezzanine oplossingen aan om de financiële slagkracht te versterken van dynamische groeibedrijven die over een duurzaam competitief voordeel beschikken.

Wie komt in aanmerking

PMV-Groeimezzanine richt zich tot kmo's en grote ondernemingen met een exploitatiezetel in het Vlaamse Gewest. Daarnaast dient de onderneming te beschikken over:

- een stevige track record in het genereren van cashflows;
- een evenwichtig uitgebouwd managementteam;
- een stevig onderbouwd businessplan dat getuigt van groeiambities en voldoende vertrouwen creëert in de capaciteit van de onderneming om de noodzakelijke kasstromen te genereren om de bestaande en toekomstige schulden te betalen.

Groeimezzanine wordt steeds toegekend met het oog op het ondersteunen van de verdere groei van de onderneming. Het basisscenario bestaat erin dat dankzij de verstrekking van Groeimezzanine nieuwe middelen in de onderneming terecht komen en dat daardoor een hefboom gecreëerd wordt voor het aantrekken van bijkomende schuldfinanciering en/of aandelenkapitaal.

Wat zijn de financieringsvoorwaarden

PMV-Groeimezzanine wordt toegekend onder de vorm van een achtergestelde lening met een looptijd van maximum tien jaar. Het bedrag van PMV-Groeimezzanine bedraagt minimaal € 500.000 en maximaal € 5 miljoen per onderneming.

Er wordt over gewaakt dat het verstrekken van PMV-Groeimezzanine er altijd toe leidt dat een aanzienlijk bedrag van middelen (minstens 20 % van het bedrag van de PMV-Groeimezzanine) afkomstig van derde partijen (banken, verstrekkers van aandelenkapitaal), bijkomend in de onderneming wordt ingebracht, of in de onderneming blijft terwijl het contractueel had kunnen worden teruggetrokken.

De vergoeding van Groeimezzanine is marktconform. De vergoeding bestaat uit een vaste intrest, te betalen op kwartaalbasis, aangevuld met een variabele of uitgestelde intrest. Afhankelijk van het type onderneming kan er bijkomend een aandelencomponent voorzien worden. Die kan de vorm aannemen van een conversieoptie of een warrant.

Groeimezzanine wordt toegekend voor een looptijd van maximum 10 jaar. Als gemiddelde looptijd wordt 7 jaar vooropgesteld.

De uitbetaling van de hoofdsom van Groeimezzanine verloopt in één of meer schijven, naargelang de voorwaarden die PMV stelt bij het toekennen van de lening en naargelang de noden van de onderneming.

Aanvraagprocedure

Om een dossier in te dienen voor Groeimezzanine moeten er een aantal stappen worden doorlopen die u kan terugvinden op de website www.pmv.eu.

Contact

PMV Groeifinanciering
Oude Graanmarkt 63
1000 Brussel
T 02 229 52 30
F 02 229 52 31
E-mail: pmv-mezzanine@pmv.eu
Website: www.pmv.eu

2.4.3.5 CULTUURINVEST

Wat houdt deze maatregel in

CultuurInvest is een onafhankelijk investeringsfonds dat wordt beheerd door PMV.

De keuze om CultuurInvest operationeel onder te brengen bij PMV moet de markt duidelijk maken dat het instrument verschilt van het subsidie-instrumentarium zoals dat bestaat bij de administratie Cultuur van het Vlaamse Gewest. CultuurInvest investeert namelijk en verstrekt geen subsidies. Dankzij deze maatregel kunnen ondernemingen extra financiering aantrekken aan marktconforme voorwaarden.

Wie komt in aanmerking

Het fonds richt zich tot ondernemingen in de creatieve industrie. Dat zijn ondernemers die producten of diensten met creatieve inhoud creëren en naar de markt brengen. Zij streven naar economische zelfstandigheid en groei met behulp van een evenwichtig businessmodel.

CultuurInvest kan investeren in ondermeer volgende sectoren:

- nieuwe media en computergames;
- audiovisuele sector en digitale vormgeving;
- muziekindustrie en concertwezen;
- design en designermode;
- gedrukte media, grafische vormgeving;
- uitgeverijen, boekhandels;
- musical en podiumkunsten;
- distributie binnen de beeldende kunsten;

- > erfgoed
- > reclame en communicatie
- > architectuur
- > ...

Wat zijn de financieringsmogelijkheden

- > Kapitaalparticipaties (via kapitaalsverhogingen):
  - steeds in combinatie met inbreng van de onderneming zelf of van andere financiers, met een verhouding van één op één;
  - maximaal € 500.000.
- > Leningen (aan ondernemingen, nooit aan natuurlijke personen):
  - achtergestelde leningen op langere termijn;
  - maximaal € 300.000.

Contact

PMV Cultuurinvest
 Oude Graanmarkt 63
 1000 Brussel
 T 02 229 52 30
 F 02 229 52 31
 Email: cultuurinvest@pmv.eu
 Website: www.cultuurinvest.be

2.4.3.6 KIDSINVEST

Wat houdt deze maatregel in

KidsInvest is een investeringsfonds voor zelfstandige kinderopvang van PMV dat werd opgericht omwille van het tekort aan kinderopvangplaatsen in Vlaanderen.

Wie komt in aanmerking

Zelfstandige onthaalouders en kinderdagverblijven die kapitaal nodig hebben voor de opstart, uitbreiding, groei of overname van een zelfstandig opvang-initiatief, kunnen terecht bij het kinderopvangfonds KidsInvest. Ook renovaties, opknappen, doorgroeimogelijkheden en andere investeringen in de kinderopvang komen in aanmerking.

Modaliteiten van de lening

- > het maximum te ontlene bedrag bedraagt € 250.000;
- > het betreft een achtergestelde lening;
- > de rentevoet bedraagt 4,99 %;
- > de looptijd van de lening is vijf of zeven jaar. Voor investeringen in infrastructuur is dat tien jaar;
- > KidsInvest vraagt geen waarborgen, tenzij voor investeringen in infrastructuur;
- > KidsInvest kan tot 90 % van het investeringsbedrag financieren. De overige 10 % komt van eigen inbreng of via een

- bankfinanciering;
- de lening moet worden terugbetaald via driemaandelijkse aflossingen van kapitaal – met een vrijstelling van één jaar (gratieperiode). De interesten worden betaald van bij de start van de lening, telkens op driemaandelijkse basis;
  - KidsInvest leent enkel aan kmo's in Vlaanderen of in het Brussels Gewest;
  - KidsInvest financiert enkel nieuwe investeringen; het fonds aanvaardt geen herfinanciering van verbintenissen die al werden aangegaan bij andere kredietinstellingen;
  - voor investeringen in onroerende goederen komt KidsInvest enkel tussen voor het beroepsgedeelte van het goed.

Aanvraagprocedure

De investeringsaanvraag dient elektronisch ingediend te worden op de website www.kidsinvest.be. De zelfstandige ondernemer kan beroep doen op de bedrijfsmatige know-how van het Agentschap Ondernemen bij het opmaken van een concreet businessplan, financieel plan en kasplan met bijhorende financieringsbehoefte.

Contact

PMV KidsInvest
Oude Graanmarkt 63
1000 Brussel
T 02 229 52 30
F 02 229 52 31
E-mail: kidsinvest@pmv.eu
Website: www.kidsinvest.be

2.4.3.7 FONDS VLAANDEREN-INTERNATIONAAL (FVI)

Wat houdt deze maatregel in

Met het Fonds Vlaanderen-Internationaal verstrekt PMV risicokapitaal aan Vlaamse ondernemingen die investeringsprojecten willen realiseren in het buitenland. Dankzij deze maatregel kunnen ondernemingen extra financiering aantrekken aan marktconforme voorwaarden. Zij kan echter niet worden beschouwd als een subsidie.

Wie komt in aanmerking

Het Fonds Vlaanderen-Internationaal financiert kmo's en grote ondernemingen die aan volgende voorwaarden voldoen:

- de onderneming heeft een exploitiezetel in het Vlaamse Gewest;
- de onderneming heeft een track record in het genereren van cashflows;
- de onderneming heeft een evenwichtig uitgebouwd managementteam;
- de onderneming kan een stevig onderbouwd businessplan voorleggen dat getuigt van groeiambities en eveneens de capaciteit aantoont om huidige en toekomstige schulden terug te betalen.

De middelen van FVI dienen aangewend te worden voor de financiering van de buitenlandse expansie van de onderneming.

Het FVI verstrekt uitsluitend middelen voor investeringsprojecten in het buitenland die uitzicht bieden op groei en/of versterking van de Vlaamse exploitatiezetel. Buitenlandse investeringsprojecten mogen dus geen loutere delocalisatie van de Vlaamse onderneming tot gevolg hebben.

Wat zijn de modaliteiten

- deelname door achtergestelde leningen of kapitaalparticipaties;
- een aanzienlijk bedrag van middelen met eenzelfde risicogehalte (gelijk aan minstens 20 % van het bedrag van de FVI-financiering) afkomstig van derde partijen moet bijkomend in de onderneming worden ingebracht, of moet in de onderneming blijven terwijl het contractueel had kunnen worden teruggetrokken;
- maximaal € 1 miljoen per project;
- de vergoeding van FVI-financiering is marktconform:
  - bij een achtergestelde lening bestaat de vergoeding uit een vaste intrest, te betalen op kwartaalbasis, aangevuld met een variabele of uitgestelde interest. Er kan bijkomend een aandelencomponent voorzien worden. Die kan de vorm aannemen van een conversieoptie of een warrant;
  - bij een kapitaalparticipatie streeft PMV een positief rendement na via de realisatie van meerwaarden uit de verkoop van haar aandelenpakket. De uitstap kan oplopen tot 7 en in sommige gevallen zelfs tot 10 jaar.

Contact

PMV Fonds Vlaanderen Internationaal
Oude Graanmarkt 63
1000 Brussel
T 02 229 52 30
F 02 229 52 31
E-mail: info@pmv.eu
Website: www.pmv.eu

2.4.3.8 DE ARKIV'S EN DE ARKIMEDESREGELING

Wat houdt deze maatregel in

De ARKImedesregeling ter Activering van RisicoKapitaal in Vlaanderen voorziet in het ter beschikking stellen van € 450 miljoen aan durfkapitaal ten behoeve van starters en kmo's in Vlaanderen.

Het ARKImedes-Fonds co-investeert samen met andere investeerders in daartoe erkende private risicokapitaalfondsen (de zogenaamde ARKIV's). Het zijn deze ARKIV's die op hun beurt investeren in Vlaamse starters en kmo's. Het ARKImedes-Fonds kan tot 50 % min één aandeel bijdragen tot het kapitaal van een ARKIV. Op deze manier kunnen de investeringsmiddelen voor starters en kmo's in Vlaanderen aanzienlijk toenemen teneinde de 'equity gap' te dichten.

Er zijn twee ARKImedesfondsen opgericht:

- Het eerste, ARKImedes-Fonds nv heeft een fondsgrootte van € 111,1 miljoen. Dit ARKImedes-Fonds investeerde haar middelen in twaalf zogenaamde ARKIV's. Dit zijn private risicokapitaalfondsen die een erkenning kregen van ARKImedes Management:
De ARKIV's uit het eerste ARKImedes-Fonds zijn 'close end funds' en blijven gedurende een periode van maximum twaalf jaar actief. Tijdens de eerste vier tot vijf jaar leggen zij zich toe op nieuwe, initiële investeringen in starters en kmo's om in de daaropvolgende jaren vervolginvesteringen uit te voeren met het oog op een succesvolle exit.
De ARKIV's uit het eerste ARKImedes-Fonds kunnen momenteel dan ook enkel nog maar vervolginvesteringen doen.
- Op 4 juni 2010 werd een tweede, ARKImedes-Fonds II nv opgericht. Dat heeft een fondsgrootte van € 100 miljoen, geld dat ditmaal rechtstreeks werd ter beschikking gesteld uit de begroting van de Vlaamse regering. De erkenningsprocedure voor de nieuwe ARKIV's werd in juli 2011 afgerond.

Wie komt in aanmerking

Ondernemingen die gevestigd zijn in het Vlaamse Gewest of de intentie hebben om zich hier te vestigen én voldoen aan de Europese kmo-definitie (zie pagina 29) kunnen voor durfkapitaal aankloppen bij een ARKIV.

Ingevolge Europese subsidiereglementeringen mogen ARKIV's geen participaties nemen in door overcapaciteit getroffen segmenten van de vervoer-, land-, visserij- en aquacultuursectoren, alsook van de scheepsbouw- en EGKS-sectoren.

Hoe gebeurt een ARK-investering in de praktijk

Starters en kmo's, die beroep willen doen op de ARKImedesregeling, dienen zich met hun businessplan te richten tot één of meerdere ARKIV's naar hun keuze. Indien een ARKIV financieel wil meestappen in uw project dan zal zij een ARKinvestering realiseren die steeds gepaard gaat met een kapitaalverhoging: naast de bestaande aandeelhouders wordt de ARKIV dus een tijdelijke minderheidsaandeelhouder in het bedrijf.

De nieuwe middelen ingebracht als ARKinvestering moeten aangewend worden om ofwel in het Vlaamse Gewest investeringen uit te voeren, ofwel er werkgelegenheid of toegevoegde waarde te creëren.

Het maximumbedrag voor de ARKinvestering in een onderneming is beperkt tot € 1,5 miljoen.

Volgende ARKIV's werden erkend door het tweede ARKImedes-Fonds:

- Capital-E II ARKIV (www.capital-e.be)
- Gimv Arkiv Tech Fund II (www.gimv.be)
- Hummingbird ARKIV (www.hummingbird-ventures.com)
- KMOFIN II (www.lrm.be)
- Vesalius Biocapital II ARKIV (www.vesaliusbiocapital.com)
- ARK Angels Activator Fund (www.arkangels.be)
- Baekeland BI3 ARKIV (www.baekelandfonds.be)
- Think2Act ARKIV (www.think2act.be)
- Thuja Capital Healthcare Fund II ARKIV (www.thujacapital.com)
- Vectis ARKIV (www.vectisparticipaties.be)

Evaluatieprocedure

De ARKIV zal, zoals alle risicokapitaalverschaffers, uw businessplan onderzoeken en evalueren, en beslist autonoom om al dan niet in uw onderneming te investeren. Daarbij hanteert elke ARKIV zijn eigen investeringscriteria, afhankelijk van de investeringsfocus, de samenstelling van de investeringsportefeuille en andere factoren.

Contact

PMV
ARKimedes Management
Oude Graanmarkt 63
1000 Brussel
T 02 229 52 50
F 02 229 52 51
E-mail: arkimedes@pmv.eu
Website: www.arkimedes.be

2.4.3.9 VLAAMS INNOVATIEFONDS (VINNOF)

Wat houdt deze maatregel in

PMV verstrekt met Vinnof zaakkapitaal aan innovatieve starters en jonge ondernemingen in hun initiële groeifase in Vlaanderen. PMV biedt op deze manier zulke ondernemingen kansen aan om in hun prille levensfase kapitaalfinanciering aan te trekken. Daarbij investeert PMV meestal samen met andere investeerders waarbij ze in vele gevallen de drempel verlaagt voor het hele consortium. Hierdoor moet het voor ondernemers eenvoudiger worden om in een volgende fase een beroep te doen op private kapitaalverschaffers.

PMV investeert in ondernemingen met het oog op financieel rendement dat in verhouding staat tot het risico. De investering gebeurt in principe in de vorm van een kapitaalparticipatie, eventueel aangevuld met een converteerbare lening. Het beoogde rendement bestaat bijgevolg typisch uit meerwaarden op aandelen. De investering van PMV in een onderneming is steeds van beperkte duur en situeert zich voornamelijk tijdens de opstart en de initiële groei van de onderneming.

Wie komt in aanmerking

De zaakkapitaalinvesteringen van PMV zijn gericht op startende en jonge ondernemingen in Vlaanderen welke een innovatief product of dienst aanbieden. Een bedrijf is Vlaams als haar voornaamste exploitatiezetel gelegen is in het Vlaamse Gewest. Een product is innovatief als het een nieuwe behoefte creëert of een bestaande behoefte op een nieuwe manier invult.

Hoewel PMV openstaat voor initiatieven uit alle sectoren, bouwt PMV diepgaande competenties uit in de volgende vier toekomstgerichte domeinen:

- > Cleantech
- > ICT
- > Levenswetenschappen
- > Zorgsector

Naast de inbreng van financiële expertise denkt PMV in die vier domeinen ook op strategisch niveau mee met de ondernemers. Bovendien kan het team in die domeinen een beroep doen op een netwerk van experts en andere risicokapitaalverschaffers.

Vorm zaai­kapitaal­investering

PMV investeert zaai­kapitaal in verschillende vormen:

- > een kapitaal­participatie, eventueel aangevuld met een achtergestelde lening;
- > een hybride tussenvorm (converteerbare lening, lening met warrants, enz.).

Wat zijn de investering­voorwaarden

De financiële structuur van een investering wordt bepaald in functie van de noden van de onderneming. Er is evenwel steeds een minimale co-investering (in cash) door consortium­partners ten belope van minstens 25% van de Vinnof-investering. De typische investering­tickets van PMV in een eerste kapitaal­ronde gaan tot € 500.000 met als doel­stelling een significante, waarde­verhogende mijl­paal te realiseren. Een veelvoud daarvan kan gereserveerd worden voor eventuele vervolginvesteringen.

Aanvraag­procedure

Een overzicht van de verschillende te ondernemen stappen en aanvraag­formulieren kan u terugvinden op de website www.pmv.eu.

Contact

PMV Vlaams Innovatiefonds
Oude Graanmarkt 63
1000 Brussel
T 02 229 52 30
F 02 229 52 31
E-mail: seed@pmv.eu
Website: www.pmv.eu

2.4.3.10 TINA: VLAAMS TRANSFORMATIEFONDS

Wat houdt deze maatregel in

De Vlaamse regering wenst de transformatie van industrie in Vlaanderen te bewerkstelligen. TINA is een letterwoord dat verwijst naar de broodnodige “Transformatie, Innovatie en Acceleratie” van het industriële weefsel in Vlaanderen.

TINA is een marktgedreven investeringsfonds in de schoot van PMV. Het beheert € 200 miljoen aan risicokapitaal. Dat geld dient om innovatie met strategisch potentieel te versterken en versneld naar de markt te brengen. PMV werkt daarvoor steeds samen met marktpartijen die optreden als consortiumpartners.

Wie komt in aanmerking

TINA investeert in de ontwikkeling van sectoren die een belangrijke rol (kunnen) vervullen in het Vlaamse economische weefsel, de zogenaamde speerpuntsectoren zoals die werden gedefinieerd door de Vlaamse overheid. Het gaat daarbij in het bijzonder om:

- energie en milieu (met onder meer slimme elektriciteitsnetwerken);
- ICT voor sociaaleconomische innovatie;
- nieuwe materialen, nanotechnologie en de verwerkende industrie;
- medisch translationeel onderzoek en onderzoek naar voeding en gezondheid;
- ICT en diensten voor de gezondheidszorg;
- logistiek, transport en supply chain management.

TINA is er voor consortia van bedrijven, evt. ondersteund door kennisinstellingen. Elke partij in het consortium moet zich engageren om op een of andere manier een financieel risico te nemen. Dat kan bijvoorbeeld ook door de inbreng in natura van activa. In dat geval moet die bijdrage een duidelijke waarde hebben, bijvoorbeeld in werkuren of in materiaal. Ook de inbreng van intellectuele eigendom is niet uitgesloten, op voorwaarde dat derden die intellectuele eigendom gemakkelijk kunnen valoriseren.

Wat komt in aanmerking

TINA investeert in producten of diensten die overgaan naar de fase van commercialisering, opschaling of industrialisering. Er moet al een duidelijk gedefinieerd businessmodel voorhanden zijn. Projecten die nog voornamelijk bestaan uit onderzoek en ontwikkeling komen niet in aanmerking. Als richtlijn of voorbeeld kan men stellen dat TINA optreedt na de fase waarin men steun verkreeg van het IWT maar voor het ontwikkelen van echte commerciële operaties. Elk project wordt echter beoordeeld op zijn eigen merites.

Wat zijn de financieringsvoorwaarden

TINA structureert haar financieringsoplossingen op maat van het project. Dat kan met eigen vermogen of met achtergestelde leningen waarvan het rendements- en terugbetalingsprofiel is afgestemd op het project. Transparante afspraken met de consortiumpartners zijn daarvoor onontbeerlijk.

TINA kan zorgen voor medefinanciering ten belope van 30% tot 35%. In specifieke gevallen kan dat zelfs stijgen tot maximaal 50%. Het is een onafhankelijk investeringscomité dat hierover beslist. In één project kan maximaal € 20 miljoen geïnvesteerd worden. Er is geen ondergrens.

Aanvraagprocedure

Steun binnen TINA kan aangevraagd worden via het invullen van een vragenlijst op de website van PMV www.pmv.eu/nl/diensten/tina

PMV TINA
Oude Graanmarkt 63
1000 Brussel
T 02 229 52 30
F 02 229 52 31
Email: tina@pmv.eu
Website: www.pmv.eu

2.5 Business Angels Network (BAN) Vlaanderen

Wat houdt deze maatregel in

Het Business Angels Network Vlaanderen fungeert als bemiddelaar/coördinator tussen een netwerk van anonieme informele investeerders, de zgn. business angels, en beloftevolle ondernemingen. De vzw participeert zelf niet in deze ondernemingen. Het is aan de investeerder(s) zelf om te beoordelen al dan niet in zee te gaan met de onderneming (naargelang sector, bedrag, ...). Door haar enorme contactenbestand kan de vzw de zoekende ondernemer zeer degelijk begeleiden en gidsen.

Business angels investeren gemiddeld tussen € 25.000 en € 250.000. Naast financiële steun, stellen zij ook hun jarenlange ervaring en expertise ter beschikking van de ondernemer. Business angels hebben vaak uitgebreide netwerken van contacten en kunnen, omwille van hun reputatie bijvoorbeeld klanten en leveranciers over de streep trekken. Na enkele jaren van groei zal een "exit" gegenereerd worden en realiseren de business angels een meerwaarde op hun aandelen.

Twee hefboomen

De inbreng van de business angel kan aangevuld worden met de BA+ Lening van het Participatiefonds (zie ook pagina 25). De BA+ Lening kan via een erkend Business Angel Network aangevraagd worden. Het bedrag ervan kan niet hoger zijn dan de eigen inbreng van de ondernemer plus de inbreng van de business angel. De BA+ Lening wordt ook de eerste hefboom genoemd.

De tweede hefboom wordt gevormd door het ARK Angel Fund. Het ARK Angel Fund is een risicokapitaalfonds met ARKIV-statuut (zie pagina 44). Dit fonds kan optreden als co-investeerder naast een individuele business angel en dit op initiatief van BAN Vlaanderen.

Meer informatie

Website: www.ban.be

Antwerpen	Rik Goossens	0473 44 23 65
Oost-Vlaanderen	Rik Van den Hende	09 210 98 83
West-Vlaanderen	Ignace Lootvoet	056 28 28 33
Limburg	Jo Keunen	011 30 02 61
Vlaams-Brabant	Jo Keunen	011 30 02 61

2.6 LRM

Wat houdt deze maatregel in

LRM is een investeringsmaatschappij die risicokapitaal verschaft aan groeigerichte bedrijven met een duidelijke Limburg-link.

Wie komt in aanmerking

Zowel kmo's als grote ondernemingen kunnen met hun groeiplannen bij LRM terecht.

Investeringsstrategie

LRM profileert zich als financieel investeerder met gespecialiseerde expertise. Ze streeft hierbij in eerste instantie steeds minderheidsparticipaties in het aandeelhouderschap na. De gemiddelde investeringshorizon ligt tussen vijf en tien jaar.

Strategie kmo's

LRM financiert projecten van Limburgse kmo's in elke fase van de levensloop van de onderneming. Vrijwel alle sectoren komen in aanmerking. LRM heeft daarbij extra aandacht voor familiale bedrijven.

Het minimum investeringsbedrag bedraagt € 50.000.

Specifiek voor kmo's kan LRM ook risicokapitaal verschaffen via de PLUS-lening. Dit is een achtergestelde lening zonder waarborgen die aanvullend wordt verstrekt op bancaire kredieten en financiering met eigen middelen. De PLUS-lening wordt verstrekt voor bedragen van € 50.000 tot € 250.000. Wegens het achtergesteld karakter en het niet stellen van waarborgen, ligt de vergoeding hoger dan de rente van een klassiek bancair krediet.

Strategie grote ondernemingen

Grote ondernemingen uit de traditionele sectoren kunnen bij LRM terecht. Ook hier besteedt LRM veel aandacht aan familiale ondernemingen en investeert eveneens in familiale opvolgingen. Buy-out dossiers en projectfinancieringen binnen multinationale ondernemingen kunnen door LRM gefinancierd worden.

De investeringsbedragen variëren van € 750.000 tot € 10 miljoen.

Grote bedrijven die door de crisis tijdelijk in financiële moeilijkheden zitten, kunnen een beroep doen op 'replacement capital', een achtergestelde lening. Bedrijven die in aanmerking komen moeten structureel gezond zijn en een toekomstperspectief op langetermijn kunnen aantonen.

Contact

Voor meer informatie kan u terecht bij:

LRM NV

Kempische Steenweg 555

3500 Hasselt

T 011 24 68 01

F 011 24 68 50

E-mail: info@lrm.be

Website: www.lrm.be

2.7 GIMV-XL

Wat houdt deze maatregel in

Gimv is een onafhankelijke, beursgenoteerde investeringsmaatschappij die vooral op de Europese markt actief is als toonaangevende speler in private-equity en durfkapitaal. Bij investeringen streeft Gimv naar een actieve participatie en bedrijfs-specifieke aanpak die gericht zijn op het creëren van toegevoegde waarde. Gimv stelt zijn expertise en kennis ter beschikking van zijn portefeuillebedrijven met het oog op het verhogen van hun omzet en rentabiliteit.

Over de jaren heen sloot Gimv partnerships met innovatieve bedrijven en begeleidde hen bij de realisatie van hun strategische plannen. Vandaag blijft Gimv investeren in kleine en middelgrote bedrijven met een positief trackrecord, gunstige groeiperspectieven en een sterke marktpositie. Daarmee scheidt Gimv voor investeerders interessante mogelijkheden om te beleggen in veelbelovende, niet-beursgenoteerde bedrijven.

Gimv-XL

In december 2008 richtte Gimv samen met de Vlaamse Participatiemaatschappij (VPM) het Gimv-XL fonds op. Concreet richt het fonds zich tot groeibedrijven:

- met een ondernemingswaarde van € 75 tot 750 miljoen;
- met beslissingscentra in Vlaanderen;
- met een gezond bedrijfsmodel;
- en het potentieel om vanuit de Vlaamse markt internationaal door te groeien.

Er wordt gestreefd naar participaties op langere termijn (tussen 7 en 12 jaar) voor bedragen tussen € 20 en 100 miljoen, waarmee deze bedrijven vanuit een langetermijnpartnership hun groeistrategie kunnen voortzetten en versnellen. Er wordt geen onderscheid gemaakt naar sectoren toe.

Contact

Gimv nv
Karel Oomsstraat 37
2018 Antwerpen
T 03 290 21 00
E-mail: gimv-xl@gimv.be
Website: www.gimv.com

Frank De Leenheer – Investor Relations & Corporate Communications Manager

E-mail: frank.deleenheer@gimv.be

Peter Maenhout – Executive Vice-President Buyouts & Growth België / Gimv-XL

E-mail: peter.maenhout@gimv.be

2.8 Investeringskrediet EIB (Europese Investeringsbank)

Wat houdt deze maatregel in

Eén van de topprioriteiten van de EIB is de ondersteuning van investeringsprojecten van Europese kmo's. In het kader van de verstrengeerde kredietpolitiek van de banken, heeft de EIB een stelsel van voordelige leningen uitgewerkt. Deze EIB- kredieten worden in de Europese Unie toegekend via commerciële banken die partner zijn van de EIB en die in elk van de betrokken landen de kredietaanvragen van ondernemingen moeten beoordelen. Het financiële voordeel bestaat in een korting op de klassieke vaste rentevoet van de commerciële bank.

Wie komt in aanmerking

Alle onafhankelijke kmo's met minder dan 250 werknemers. Dochterondernemingen en holdings van industriële groepen komen niet in aanmerking.

Welke sectoren

Een brede waaier economische sectoren komen in aanmerking, uitgezonderd volgende sectoren: bewapening, kansspelen, tabak, activiteiten die dierproeven impliceren, activiteiten waarvan de impact op het milieu niet in belangrijke mate kan worden verminderd of gecompenseerd, moreel of ethisch controversiële sectoren en bedrijfsmatige vastgoedontwikkeling.

Welke investeringen

Een kmo kan een beroep doen op het EIB-krediet voor vrijwel alle investeringen (zowel materiële als immateriële investeringen) die noodzakelijk zijn om de verdere groei van de kmo te financieren. Deze investeringen moeten gebeuren binnen de Europese Unie en de kostprijs moet lager zijn dan € 25 miljoen.

Enkele concrete voorbeelden: aankoop van onroerende goederen en materialen, financiering van uitgaven die direct gerelateerd zijn aan onderzoek en ontwikkeling, het deponeren of verwerven van patenten, ...

Aankoop van bouwgrond (tenzij noodzakelijk voor het investeringsproject), aankoop van landbouwgrond, zuivere financiële transacties en de herfinanciering van bestaande kredieten zijn uitgesloten.

Modaliteiten

Het is aan de bemiddelende partnerbank om te beslissen of de onderneming al dan niet in aanmerking komt voor een krediet. De modaliteiten van het EIB-krediet worden door de partnerbanken bilateraal onderhandeld met de EIB. Om de juiste modaliteiten te kennen, kan u terecht op de website van de deelnemende partnerbanken.

Contact

Per 28 juni 2011 zijn onderstaande banken door de EIB erkend als partnerbank:

BNP Paribas Fortis

Infolijn 02 433 41 01 - www.fortisbanking.be

KBC Bank NV

KBC Telecenter 078 152 153 - www.kbc.be

ING Belgium

Subsidiëdepartement 02 547 77 31 - www.ing.be

2.9 Impulskrediet GO

Wat houdt deze maatregel in

Het Impulskrediet GO is een lening van Hefboom met een rentevoet van 6% van maximaal € 20.000 voor personen die zelfstandige in hoofdberoep willen worden of zijn. Er wordt gedurende 2 jaar gratis begeleiding voorzien door vrijwillige coaches met een ruime ervaring.

Hefboom is een cvba die financiering en advies geeft aan projecten die werk maken van een sociale en duurzame samenleving. Tot deze ruimere socialprofitsector behoren oa. personen die een zelfstandige activiteit willen ontplooiën om hun sociale positie te verbeteren, maar die geen toegang hebben tot bankkrediet. Het Impulskrediet GO wordt financieel ondersteund door het Agentschap Ondernemen, PMV en Dexia Foundation.

Wie komt in aanmerking

Deze lening van Hefboom richt zich op mensen die geen toegang hebben tot bankkrediet, die al dan niet al met hun zaak gestart zijn, met of zonder eigen inbreng.

Het Impulskrediet GO kan enkel worden toegekend aan natuurlijke personen maar de activiteit mag ook onder een vennootschap worden uitgeoefend. Vzw's komen niet in aanmerking.

Wat komt in aanmerking

Het Impulskrediet GO is bestemd voor de financiering van materiële, immateriële en financiële investeringen, evenals voor de financiering van de thesauriebehoefte.

Het Impulskrediet GO kan niet aangewend worden voor de herfinanciering van verbintenissen die aangegaan werden bij andere kredietinstellingen. Het overnemen van uitstaande bedragen of het herstructureren ervan, komen dus niet in aanmerking, evenals de herfinanciering of betaling van andere reeds bestaande, al dan niet achterstallige, schulden.

Met het Impulskrediet GO kan eveneens de overname van een activiteit gefinancierd worden.

Voorwaarden

De duur van de lening bedraagt 4 jaar.

Het Impulskrediet GO wordt terugbetaald door middel van constante maandelijkse aflossingen. Na ondertekening van het contract kan het krediet gedurende 3 maanden worden opgenomen. Na deze opnameperiode is er een vrijstellingsperiode van 3 maanden waarin enkel intresten en nog geen kapitaal moet worden afgelost. Deze vrijstellingsperiode begint te lopen vanaf de eerste maand van effectieve opname.

Op alle dossiers worden solidariteitskosten aangerekend. Deze kosten kunnen evenwel deel uitmaken van het bedrag dat ontleend wordt (tot max. €20.000).

Waarborgen

Een persoonlijke borg (iemand, buiten de directe familiekring van de aanvrager, die borg staat voor de terugbetaling van (een deel) van de lening) kan het aanvraagdossier wel versterken.

Contact informatie

Meer informatie over de aanvraagprocedure kan u terugvinden op de website www.hefboom.be.

Hefboom
Vooruitgangstraat, 333/5
1030 Brussel
T 02 205 17 20
F:02205 17 39
E-mail: impulskrediet@hefboom.be
Website: www.hefboom.be

2.10 Kredietbemiddelaar

Wat houdt deze maatregel in

Door de internationale kredietcrisis verstrakken banken hun kredietvoorwaarden en stellen hogere eisen betreffende waarborgen. Tevens vragen banken meer informatie alvorens een krediet te verlenen.

Om een oplossing te bieden en een achteruitgang van het ondernemingsklimaat in ons land te vermijden, werd in februari 2009 een dienst voor kredietbemiddeling gecreëerd bij het KeFik (Kenniscentrum voor Financiering van de kmo).

Kmo's en zelfstandigen die problemen ondervinden bij de financiering van hun onderneming of bij het afsluiten van een kredietverzekeringscontract en er niet in slagen om deze op te lossen, kunnen terecht bij de kredietbemiddelaar. Hij kan helpen om te bemiddelen met de bank of kredietverzekeraar om tot een oplossing te komen.

Deze maatregel kadert in het federaal plan voor kmo's, en meer algemeen in het economisch herstelplan van de federale regering.

Wie komt in aanmerking

De kredietbemiddeling is toegankelijk voor elke onderneming (inclusief vzw's), bedrijfsleider, ambachtsman, handelaar, beoefenaar van een vrij beroep of kandidaat-ondernemer.

Dienstverlening kredietbemiddelaar

De kredietbemiddelaar vormt een aanspreekpunt voor elke ondernemer die financieringsproblemen ondervindt en zal geen enkele kmo aan zijn lot overlaten wanneer hij geconfronteerd wordt met problemen om aan de nodige financiering te geraken.

De kredietbemiddelaar heeft als opdracht:

- het analyseren van dossiers en het voorstellen van oplossingen telkens dit mogelijk is;
- grote niet opgeloste problemen aanhangig maken bij de regering;
- bevorderen van de dialoog en het overleg tussen ondernemingen en hun financiële instelling;
- bekendmaken van overheidsmaatregelen en overleggen met de bevoegde instellingen;
- indien nodig optreden als bemiddelaar met de andere overheden (belastingontvanger, openbare instellingen van sociale zekerheid, ...);
- verzekeren van periodieke rapportering aan de overheden, alsook het formuleren van voorstellen en aanbevelingen.

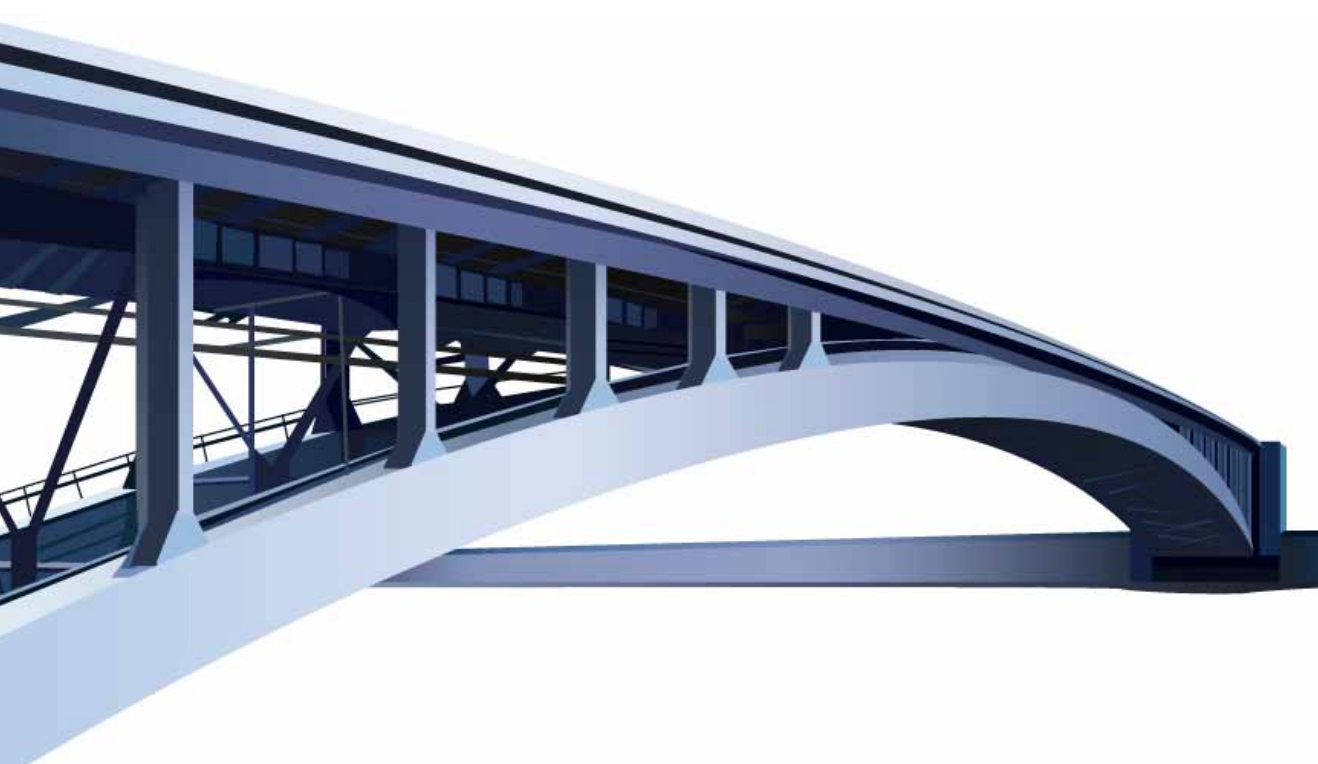
Aanvraagprocedure

De betrokken onderneming kan rechtstreeks een dossier voor kredietbemiddeling of een dossier voor bemiddeling kredietverzekering indienen bij de kredietbemiddelaar. De nodige formulieren vindt men terug op de website. Men kan de kredietbemiddelaar bereiken via de website, per telefoon, via een gratis nummer of per brief.

Contact

Voor meer informatie kan u terecht bij:

Chris Dauw
Kredietbemiddelaar voor ondernemingen
de Lignestraat 1
1000 Brussel
Groen nummer 0800 84 426
F 02 209 08 34
E-mail: kredietbemiddelaar@cefip-kefik.be
Website: www.kredietbemiddelaar.be

Bijlagen

Bijlage 1: Bazel II en III-akkoorden en de invloed op de houding van uw bank

Bazel II-akkoord

Doelstelling van het Bazel II-akkoord (januari 2007) is de stabiliteit van de financiële sector te waarborgen. Als gevolg hiervan werden de banken verplicht om hun leningpolitiek te herzien.

Het akkoord bepaalt hoeveel vermogen banken zelf moeten aanhouden in relatie tot de door hen verstrekte leningen. Daarnaast bepaalt het akkoord dat dit vermogen een afspiegeling moet zijn van de feitelijke kredietrisico's die zijn verbonden aan de ondernemingen waaraan de banken kredieten verstrekken. Het aanhouden van kapitaal is een dure aangelegenheid voor een bank en beïnvloedt wezenlijk het rendement op het eigen vermogen van de bank.

Onder Bazel I diende de bank 8 % van het ontleend geld aan te houden als eigen vermogen. Die zogenaamde Cooke-ratio was identiek voor zowel goede als minder solvabele klanten. Met Bazel II dient de bank meer of minder kapitaal te reserveren, afhankelijk van de kans op betalingsmoeilijkheden bij de klant. Onder invloed van deze nieuwe regelgeving zullen banken bij iedere afzonderlijke kredietovereenkomst dus een precieze inschatting moeten maken van de kredietrisico's. Ze zullen met behulp van een ratingsysteem nauwkeurig nagaan of de kredietnemer wel in staat is om zijn of haar krediet in de toekomst terug te betalen.

Hierdoor zal voor een krediet met een "hogere risico" meer kapitaal moeten worden gereserveerd (waardoor de kostprijs voor de bank stijgt), terwijl kredieten met een lager risico minder kosten zullen veroorzaken. Deze werkwijze zal dan ook een invloed hebben op de kredietbeslissingen, zowel bij de beslissing tot het al dan niet verlenen van een krediet alsook bij de vaststelling van de prijs voor de klant. Naarmate een onderneming een gunstiger risicoprofiel heeft, zal de credit rating verbeteren en kunnen de kredietvoorwaarden van de bank gunstiger zijn.

Dit alles heeft de volgende gevolgen voor de kmo:

- zelfs bij de kleinste kredietaanvragen zullen ondernemingen steeds meer met risicobeoordelingen (ratings) van banken te maken krijgen;
- de kredietprijzen en -voorwaarden binnen eenzelfde bank zullen sterker van elkaar gaan verschillen naargelang de klant;
- naarmate de rating voor een bedrijf verslechtert (het toekennen van een rating is een regelmatig proces) zal de bank haar bestaande kredietdossier doorschuiven naar hogere niveaus binnen de bank.

Ratings in het kredietproces bij de bank

A. Wat is een rating?

Een rating is een beoordeling van de kredietwaardigheid van een debiteur of, anders gezegd, van de kans dat de onderneming haar schuld terug zal betalen.

Er wordt een onderscheid gemaakt tussen externe en interne ratings.

Externe ratings worden door ratingbureaus gegeven en hebben in het algemeen enkel zin voor vrij grote ondernemingen die obligaties of andere effecten op de kapitaalmarkt plaatsen.

Interne ratings worden door banken aan kredietnemers toegekend, voornamelijk op basis van gegevens uit het verleden.

B. Hoe komt een rating tot stand?

In eerste instantie verzamelen banken gedetailleerde gegevens over bepaalde kenmerken van hun kredietnemers. Het merendeel van deze gegevens wordt bij de kredietnemer zelf opgevraagd, andere (financiële) gegevens worden opgevraagd bij particuliere bureaus voor kredietregistratie.

Vervolgens worden bepaalde factoren uit de gegevens van de kredietnemer naast gegevens over niet-terugbetaalde kredieten uit het verleden gelegd. Er wordt dus bekeken hoe vaak kredietnemers met soortgelijke kenmerken in het verleden in gebreke zijn gebleven. Tenslotte wordt aan de nieuwe kredietnemer een rating toegekend aan de hand van statistische algoritmen.

Banken verzamelen niet alleen kwantitatieve, maar ook kwalitatieve gegevens over de kredietnemer:

- De kwantitatieve gegevens worden normaal gezien ontleend aan jaarrekeningen en jaarverslagen van de kmo. Een groot aantal banken vraagt ook om ondernemingsplannen of belastingsaangiften en bekijkt ook de totale schuldenlast en de liquiditeit en rentabiliteit.
- Kwalitatieve gegevens worden veelal verkregen uit mondelinge contacten tussen bank en onderneming. Daarbij wordt vooral bekeken naar de kwaliteit van het management en naar de marktpositie en de rechtsvorm. Indien de kredietaanvraag van een startende onderneming komt, kunnen er nog geen financiële gegevens over het verleden op tafel gelegd worden en kunnen de kwalitatieve factoren tot zo'n zestig procent meetellen.

C. Hoe werken banken met ratings?

Eénmaal een onderneming een rating gekregen heeft van de bank, wordt hiermee gewerkt in alle fasen van het interne kredietproces (kredietbeslissing, de berekening van de prijs van het krediet en de kredietbewaking).

In het verleden werden de meeste kredietbeslissingen voor kmo's genomen op basis van de indruk die een medewerker bij de bank van een bedrijf had. Criteria zoals de algemene reputatie van een bedrijf, de relatie met de ondernemer en onderpand speelden hierbij een rol. Tegenwoordig werken banken veel stelselmatiger met kredietverleningscriteria en richten hun focus meer en meer op ratings.

Dit betekent dat de rating van een kredietnemer niet alleen bepaalt of het krediet wel of niet wordt verleend, maar ook hoeveel onderpand moet worden verstrekt, hoe lang een krediet maximaal kan lopen en hoeveel het krediet zal kosten.

De toegekende rating speelt eveneens een rol bij de controles waaraan het bedrijf gedurende de looptijd van het krediet door de bank wordt onderworpen. De meeste banken werken hun ratings regelmatig bij en schatten zo voortdurend de risico's van hun kredietnemers in. Toekennen van een slechtere rating wordt in de meeste gevallen als alarmsignaal beschouwd.

Het is dan ook mogelijk dat de bank het bedrijf beter in het oog gaat houden, de interest verhoogt, de bestaande kredieten verlaagt of het krediet voor het einde van de looptijd opzegt. Soms wordt er zelfs beslist om met de desbetreffende kmo geen zaken meer te doen.

Bron: deze tekst is gebaseerd op een handleiding van de Europese Commissie "*Hoe omgaan met de nieuwe creditratings*".

Bazel III-akkoord

Het Bazel III-pakket omvat striktere voorschriften over het eigen kapitaal en liquiditeit. De kern van dit akkoord is dat banken veel meer geld zullen moeten aanhouden tegenover hun uitstaande beleggingen dan nu.

Op basis van de huidige regels hoefden banken maar 2% kapitaal aan te houden tegenover hun uitstaande beleggingen. Dat wordt nu verhoogd naar 7%: 4.5% harde buffer en een extra 2.5% marge voor in slechte tijden.

De regels worden vanaf 2013 geleidelijk ingevoerd en moeten uiteindelijk in 2019 volledig van kracht zijn.

Bijlage 2: Checklist voor het opmaken van een kredietdossier

Een onderbouwd kredietdossier is een must bij het aantrekken van vreemde middelen.

Een belangrijke tip: besteed voldoende aandacht in de voorbereiding ervan en laat u bij de opmaak - doch ook bij uw contact nadien bij uw bank - eventueel bijstaan door een financieel deskundige.

Wees ook open in uw communicatie aangezien een kredietrelatie veelal draait rond vertrouwen. Best dient u een kredietaanvraag in als het bedrijf nog gezond is.

Wat moet u echter juist voorbereiden?

U dient te weten dat er door banken steeds een antwoord wordt gezocht op drie vragen:

- > wie is de ondernemer/onderneming?
- > wat wilt u met de gevraagde financiering doen?
- > wat zijn de risico's voor de bank (terugbetaalcapaciteit, eigen inbreng en waarborgen)?

Op elk van deze hoofdvragen kan u best op voorhand een antwoord voorbereiden, waarbij onderstaande checklist u kan helpen.

Voor zeer kleine ondernemingen dienen de vragen in deel 1 niet zo uitvoerig beschreven te worden dan voor middelgrote en grote ondernemingen.

1) *Kennis van de onderneming:*

De bank wenst haar risico in te schatten door kennis van de onderneming. Beschrijf dan ook goed onderstaande items. De ondernemer dient zijn balans te begrijpen en kan liefst meepraten over termen zoals vaste activa, vlottende activa, eigen vermogen, cashflow. Indien u hiervan niet voldoende kent, neemt u best uw financiële raadgever mee.

- Voorstelling van de onderneming: wie is de kredietnemer en zijn aandeelhouders?, wat is de activiteit en productengamma?, hoe is de onderneming gestructureerd en georganiseerd? (geef dus niet alleen uw statuten mee !)
- Wat is de achtergrond van het management en de aandeelhouders: beschrijf in het kort de relevante ervaring en diploma's van deze mensen en toon liefst aan dat uw bedrijf voor de verschillende domeinen kennis in huis heeft (productie, administratie, marketing, ...).
- Marktbespreking (evoluties in de markt, wie zijn de grootste concurrenten, wat is uw concurrentieel voordeel, ...).
- Geef een overzicht van de lopende kredieten en bijhorende waarborgen. Biecht ook alle bezwarende elementen

eerlijk op, zoals achterstellen bij de RSZ, schulden bij de belastingen, ... Open en correcte communicatie is belangrijk en is een continu proces: houd ook tussendoor regelmatig de bank op de hoogte van de cijfers en het beleid van uw onderneming.

- Geef volledige inzage in de cijfers:
  - (lieftst tijdig) neergelegde jaarrekening van de afgelopen drie jaren;
  - recente tussentijdse afsluiting (proef- en saldibalans, eventueel extra op te maken door uw boekhouder): dit is extra belangrijk in economisch moeilijke tijden!;
  - verhaal achter de cijfers: hoe werden de vaste activa gewaardeerd, wat is de kwaliteit van de voorraden en van het klantenbestand, welke activa werden reeds in pand gegeven bij banken, hoe zit het met de leveranciers, zijn er schulden bij de RSZ of bij de belastingen?

2) Aard van de kredietaanvraag:

Onderbouw uw kredietaanvraag met voldoende cijfermateriaal. Focus u niet teveel op één enkele financiële oplossing aangezien uw bankier na inschatting van uw kredietdossier dikwijls zelf een oplossing op maat zal uitwerken.

- Omschrijf duidelijk waarvoor u bijkomende financiering vraagt (investering, bijkomend werkkapitaal, investering in technologisch onderzoek, overname, ...).
- Toon aan dat de investering in het beleid van de onderneming past.
- Probeer van de bank te bekomen dat de financiering met lange termijnmiddelen steeds minimaal de langetermijnbehoefen afdekt. Tracht te komen tot een overschot aan langetermijnfinanciering aangezien op deze manier ook een deel van de schommeling van de kortetermijnbehoefen kunnen gedekt worden (bedrijfskapitaal !).
- Wat kost de investering zelf?
- ... en wat is de totale behoefte aan financiële middelen (breng dus ook in kaart of er eventueel een verhoging zal plaatsvinden van openstaande vorderingen door omzetting, dienen er extra voorraden te worden aangekocht, zullen de betaaltermijnen voor klanten worden aangepast en wat zijn uw betaaltermijnen naar uw leveranciers, ...).
- Welk rendement zal het project genereren ? Er wordt vanuit gegaan dat de verwachte cashflow zeker 25 % hoger dient te liggen dan de aflossingen van kapitaal en rente.

3) Kruip even in de huid van uw bank en check welke risico's er voor hen in zitten:

Een bank dient overtuigd te worden van de terugbetaalcapaciteit naar de toekomst toe (juiste inschatting van de mogelijkheden van de onderneming). Zo zal uw bank nagaan of de onderneming in staat is om het nieuw gevraagd krediet terug te betalen. De beoordeling gebeurt voornamelijk op basis van historische resultaten, aangezien uw prognoses onzeker zijn. Hiervoor worden de resultaten van de onderneming geanalyseerd en wordt er nagekeken in hoeverre zij bestendig kunnen worden. **Hoe onzekerder de winstgevendheid, hoe meer nood aan eigen inbreng van de ondernemer en hoe meer waarborgen er gevraagd zullen worden.**

a) Zekerheid op winstgevendheid: Is de winstgevendheid hoog genoeg om het gevraagde krediet te kunnen terugbetalen? Alhoewel uw bank in eerste instantie rekening houdt met de historische cijfers is het toch sterk aan te raden een prognose bij te voegen van de terugbetaalcapaciteit van de onderneming, uitgaande van de veronderstelling dat u de gevraagde financiering bekomen heeft en uw investeringsproject kan worden uitgevoerd.

Eventueel bereidt u drie scenario's voor: een realistisch scenario, doch ook een pessimistisch en een optimistisch scenario, zodat de bank zicht krijgt op het potentieel, doch ook op het worstcase scenario. Zeker in deze moeilijke economische tijden dient uw plan hiermee rekening te houden.

- Voeg hiervoor een kasplanning toe, waarin u alle verwachte inkomsten en verwachte uitgaven per maand uitlijst. Laat u hierin evt. bijstaan door uw boekhouder. Op deze manier toont u de behoefte aan financiering aan en kan worden vastgesteld of er gedurende bepaalde periodes externe kortetermijnfinanciering nodig is, bijvoorbeeld om

conjunctuurschommelingen op te vangen.

- Zeker indien uw onderneming met een nieuwe activiteit begint is het raadzaam om met potentiële klanten reeds 'intentieverklaringen tot aankopen' op papier te zetten, zodat uw bankinstelling kan vaststellen dat er een markt is voor deze nieuwe activiteit.

b) Eigen inbreng

U mag er in regel vanuit gaan dat minimaal 10 % en in regel eerder 20 à 40 % van uw investeringsproject met eigen middelen zou moeten gefinancierd worden om geloofwaardig te zijn. Dit percentage hangt echter ook af van de sector.

Voor de bank is dit een teken dat u zelf in uw project gelooft en er risico's voor durft te nemen. Hoe onzekerder de winstgevendheid, hoe meer nood aan eigen inbreng van de ondernemer, aangezien het eigen vermogen ook dient om eventuele tegenslagen op te vangen.

Hoe langer de financieringsbehoefte, hoe belangrijker het gedeelte van de eigen financiering wordt (gezien de stijgende onzekerheid).

- Meld aan uw bankinstelling duidelijk voor welk bedrag en op welke manier de financiering met eigen middelen zal gebeuren (in cash, in natura, in rekening-courant die geblokkeerd kan worden gedurende de looptijd van de lening, ...). Neem dit tevens duidelijk op in uw kasplan.

c) Waarborgen

Besef dat de vraag naar waarborg normaal is: een bank is immers geen risicokapitaalverstrekker en wil zich indekken tegen de onzekerheid van uw winstgevendheid!

Houd er ook rekening mee dat de waarde van het onderpand door de bank meestal een flink stuk lager wordt ingeschat dan de marktwaarde van hetgeen u wil financieren (pand handelsfonds bijvoorbeeld slechts 15 à 25 %). Dit komt doordat de bank bij uitwinning slechts kan terugvallen op de 'gedwongen verkoopwaarde'. De waardering van de activa in onderpand daalt dan ook nog eens in tijden van crisis, zodat er dan meestal meer waarborgen worden gevraagd.

- Denk goed na over de waarborgen waarover u beschikt. Doe eventueel een voorstel van het maximumbedrag dat u bereid bent om als waarborg te geven voor de gevraagde kredietverlening. Weet ook dat de overheid zich borg kan stellen (tegen kleine kostprijs) voor uw project mocht u over te weinig waarborgen beschikken.

Nuttige links

www.subsidedatabank.be: Via deze subsidiedatabank biedt Agentschap Ondernemen u basisinformatie over de belangrijkste steunmaatregelen van de provinciale, Vlaamse, federale en Europese overheden.

www.financieringvanondernemingen.be: helpt te bepalen hoeveel en welke vorm van financiering en/of krediet nodig is om nieuwe activiteiten op te starten of bestaande activiteiten uit te breiden.

www.finmix.be: geeft de ondernemer die op zoek is naar risicokapitaal de mogelijkheid om zijn project voor te stellen aan een panel van financieringsexperten.

Leidraad voor het opstellen van een ondernemingsplan: beknopt overzicht van de essentiële elementen dat een ondernemingsplan moet bevatten. **www.agentschapondernemen.be/publicaties.**

www.kefik.be: Het kenniscentrum voor financiering van de kmo.

Nuttige publicaties en tools

Het Agentschap Ondernemen beschikt over een ruim aanbod van publicaties. Deze verstrekken per thema informatie omtrent een aantal facetten van het ondernemerschap:

- starten
- milieu & energie
- ruimtelijke ordening
- financiering & subsidies
- intellectuele eigendom
- design
- Europa
- ondernemingsvraagstukken
- kinderopvang
- ...

Publicaties financiering & subsidies:

- Subsidieleidraden: deze thematische brochures (investeringen, opleiding en tewerkstellingsmaatregelen, innovatie, export,..) bieden u een overzicht van de belangrijkste steunmaatregelen. Deze brochurereeks, gepubliceerd op de website, wordt voortaan automatisch bijgewerkt wanneer de informatie in de subsidiedatabank wordt aangepast. Hierdoor beschikt u bij het downloaden steeds over de meest actuele brochures.
- Maandelijke nieuwsbrief 'Subsidieleidraad On Line'.
- Risicokapitaal: overzicht van de risicokapitaalverschaffers actief in Vlaanderen.
- Uw bedrijf heeft kansen en wil... groeien: overzicht van alle ondersteuningsmaatregelen voor groeiers.

Al deze brochures kan u gratis downloaden via **www.agentschapondernemen.be/publicaties.**

Contact

www.agentschapondernemen.be

info@agentschapondernemen.be

Bel gratis 0800 20 555

Agentschap Ondernemen

Koning Albert II-laan 35 bus 12
1030 Brussel

**Agentschap Ondernemen
Antwerpen**

Lange Lozanastraat 223 bus 4
2018 Antwerpen

**Agentschap Ondernemen
Limburg**

Kempische Steenweg 305 bus 201
3500 Hasselt

**Agentschap Ondernemen
Oost-Vlaanderen**

Seminariestraat 2
9000 Gent

**Agentschap Ondernemen
Vlaams-Brabant**

VAC Dirk Bouts - Diestsepoort 6 bus 31
3000 Leuven

**Agentschap Ondernemen
West-Vlaanderen**

Jacob Van Maerlantgebouw
Koning Albert I-laan 1.2 bus 31
8200 Sint-Andries/Brugge